

HUJON

Nr. 4 – 2007

Årgang 33

Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Oppland – Fylkets fuglevernforening

– Husk å mate småfuglene hele vinteren. (Dompap par – Foto: Hans Sagstuen)

Dompapen – vår kjære julefugl

Som juleikon er dompapen en kjær og yndet fugl.
Spesielt blir den mye benyttet i forbindelse
med prydingen av mang ett julekort.

Navnet *dompap* kommer av ordene «dom» (katedral) og
«pap» (fader eller pave), på grunn av den
kardinalrøde fargen på brystet.

Om vinteren er det gode muligheter for å få øye på dompapen,
som ellers lever et stille liv i barskogen. Da trekker den ut av
skogen og inn til bebyggelsen og kulturlandskapet.
Dompapene samles da i små flokker. Flokken gir
beskyttelse og romantikk.

Det er også når kulden kommer krypende at dompapene finner
hverandre. Og parene holder sammen, selv om det ikke er
hekketid, for dompapen er en trofast fugl. Den har kanskje
ikke noe valg, for det er hunnen som er sjef i forholdet.

Med denne åpningen av vår udiskutable julefugl nr. 1, vil jeg
ønske dere *et riktig godt nytt fugleår*. Dere har trolig fått ned
det siste ribbestykket i god tid før dette nummeret kommer
dere i hende, og forhåpentligvis også begynt å fungere så
smått igjen! – Og det er bra! Derfor vil jeg helt til slutt bare si,
”glem ikke småfuglene resten av vinteren” Enkelte lar
matingen av fuglene med julenek og lignende dessverre bare
bli en juletradisjon, og en ”symbolsk handling” kun til eget
fornøyelse. – Jeg har selvsagt sendt med litt
lestoff om fuglefôring denne gangen.

Redaktøren

HUJON

Medlemsblad for Norsk Ornitologisk Forening avdeling Oppland

Foreningens adresse: NOF avd. Oppland, postboks 18, 2882 Dokka Innbetalingsadresse: NOF avd. Oppland, Jan Kåre Roang, Solli, 2616 Lismarka Postgirokonto: 7874.06.60631	
MEDLEMSKAP: Kr. 150,- for personer over 18 år Kr. 50,- for de under 18 år Kr. 10,- ekstra for hvert familiemedlem	STYRET: Leder: Even Dehli Moen, 2770 Jaren, Tlf: mob. 975 09 911 E-post: evendehli@yahoo.no
Redaktør: Per Åge Skålerud Kvartsvæien 28, 2830 Raufoss Tlf: 611 93968 E-post: fugleper@bluezone.no Stoff til neste nummer sendes redaktøren innen: 10.febr. Send pr. E-post skrevet i Microsoft Word, eller send pr. brev. Trykk: Tøyen Trykk Opplag: 420 eks. Strektegninger ved: Trond Haugskott Fylkeslaget hører inn under: Norsk Ornitologisk Forening, Sandgata 30B, 7012 TRONDHEIM Tlf: 73 52 60 40 Fax: 73 52 40 90 Hovedforeningen utgir følgende tidsskrift: Vår Fuglefauna, Ornis Norvegica, Cinclus og Ringmerkeren. LRSK: Jon Opheim (husk å sende inn dine observasjoner)	Nestleder: Geir Høitomt Rute 527, 2870 Dokka, Tlf: mob. 99249948 E-post: mt@randsfjordmuseene.no
	Sekretær: Jon Opheim 2636 Øyer, Tlf: 612 74305 og mob.90 50 37 06 E-post: jon.opheim@statskog.no
	Kasserer: Jan Kåre Roang Solli, 2616 Lismarka tlf. 623 63186 E-post: jkr@mjosen.no
	Styremedlem: Bjørn Harald Larsen Ringveien 6A, 2830 Raufoss Tlf: 611 90385 og mob. 977 49 350 E-post: bh-lar@frisurf.no
	Styremedlem: Olav Werner Grimsby 2660 Dombås, Tlf: 612 45017 E-post: wgrimsby@online.no
	Varamedlem: Ragnar Ødegård Anders Sandvigsgt. 38 2609 Lillehammer Tlf: 612 54154 E-post: ragg56@online.no
	Varamedlem: Christin Valsjø Per Gynts vei 12B, 2619 Lillehammer Mobil: 90 53 95 83 E-post: christin.valsjo@pb.com
	INTERNETTSIDE UNDER UTBREDDING
Nyttige internettadresser: www.birdlife.no www.fugler.net www.naturogfretid.no	
Hjemmesiden til NOF Oppland: www.oppland.fugler.org	

Innhold:

Hujon nr. 4 – 2007

Lederens spalte	314
NOF Travel	315
Havørn oppslag – NOF sentralt kritisk	316
NOF sentralt	320
Jarevatnet Naturreservat (rapport)	321
Tranetellingen 2007	347
Nyheter fra Europa	350
<u>Årsmøtet 2008 .....</u>	<u>352</u>
Grønnfinken	353
Myrhauk-opplevelser	354
Portrettet	356
Knoppsvanehekkning.....	359
Massedød for alker	362
En dag i felten	365
Greit med overfiske	368
Den Internasjonale Fuglehelga	372
Orientering fra styret/Uttalelser	381/384
Siste nytt	385
Fugleforing	392
Nasjonalfuglen	398

Foto fremside: ”julemat” ved Ole Jørgen Liodden

Foto bakside: **Flaggspett** ved Svein Bekkum

Lederens spalte

Even Dehli

Sist i oktober deltok jeg på et NOF-seminar på Værnes. Seminaret dreide seg om fugler og DATA. Hensikten var å opprette en nasjonal database for alle fugleinteresserte, for innlegging, lagring og ikke minst bruk av fugleobservasjoner. Vi ble presentert for svenskenes suksess «Svalan» med flere millioner(!?) innleggelses av fugleobservasjoner og besøk på sida hvert år! De var svært villige til å hjelpe oss i Norge.

Noe av det viktigste med en slik felles nasjonal base er at alle kan legge inn absolutt alle sine fugleobservasjoner på deres egen fylkesnettside. Der kan vi alle ha hver vår «notatside» på nettet. Så kan vi sjøl bruke våre egne data til vår private bruk, men de kan også bli brukt til å overvåke de ulike fuglebestandene (som dessverre ofte er truet), offentlig forvaltning kan ta hensyn til dette og forskerne kan bruke de store datamengdene i sin forskning.

Den store utålmodigheten blant fuglefolka i salen lover godt. Ting tar tid, men dette er spennende!

Midt i november var 3 av oss i NOF-Oppland på gulpebollekurs(!?) på Lillehammer. Jeroen van der Koj var inspirerende kursleder og lærte oss om rensing av «uglematter» fra uglekasser og andre rovfuglrester. Vi lærte om artsbestemmelse av smånagere og spissmus fra disse byttedyrrestene. Slik kan vi bidra til å øke kunnskapen om utbredelsen av disse dyra i Oppland og om rovfuglenes ernæring. Ungdomsskolene i Lillehammer var også sterkt representert: De vil bruke dette i sin undervisning!

Randsfjordmuseene var arrangør av kurset. Som et naturmuseum satser de på å bygge opp ekspertise på dette området. De er villige til å ta imot gulpebollemateriale, artsbestemme kjeve- og kranierester og ikke minst ta vare på materialet på en sikker måte. Når vi samtidig tenker på arbeidet med å utvikle et nasjonalt våtmarkssenter i nordenden av Randsfjorden kan vi sannelig si følgende: ”Det skjer mye positivt for naturen på Dokka.”

NOF Travel

- natur og fritidsreiser

www.naturogfritid.no

Et reisetilbud til fugle- og naturinteresserte!

Puszta, våtmark og skog i det østlige Ungarn. 8.- 12. mai 2008

Vi legger opp til å besøke 3 hovedbiotoper: Det åpne slettelandskapet som kalles puszta, fiskedammer og annen våtmark samt gammel løvskog. Hovedområdet blir nasjonalparken Hortobagy, mens vi sannsynligvis drar til området Bükk for skogsarter. På pusztaen ser vi etter karakterarter som stortrappe, keiserørn, tartarfalk og aftenfalkkolonier. Rosenvarsler og blåråke er to andre arter pusztaen byr på. Ungarn er for øvrig et behagelig land og reise i og avstandene er ganske små. Turlleder er Per Stensland, som har vært i områdene flere ganger.

Pasvik og Varanger , Juni 2008

Vi gjentar suksessen fra 2006 – NOF Travels jomfrutur. Over 6 dager besøker vi varierte naturområder fra Pasvikdalens taigaskog til Varangerhalvøyas arktiske kyst. Vi får et inntrykk av bredden av fuglefaunaen i øst-Finnmark sommerstid. Blant artene vi kan regne med å se er lappfiskeand, lappmeis, havørn, svømmesnipe, dvergmåke, stellersand, praktærfugl og lappiplerke. En lappsanger eller dvergspurv kan det også være muligheter for. Turlleder er som sist Morten Günther som har bodd mange år i Kirkenes.

Øland, Sverige, September 2008

Øland er en av Sveriges flotteste og mest besøkte fugleplasser. Strategisk plassert i Østersjøen kan øya by mange ulike biotoper og et rikt og variert fugleliv under høsttrekket. Vi besøker bl.a. den søndre delen av øya med Ottenby fuglestasjon og fyret "Långe Jan" der Carl von Linné beskrev områdets rike fugleliv allerede i 1741. Store antall vadere raster sør på øya og en kan oppleve et stort gåse- og spurvefugltrekk. Det er heller ikke uvanlig at det dukker opp noen godbiter østfra under høsttrekket. Turlleder er Håkan Billing, født og oppvokst i Sverige.

Peru, September/oktober 2008

Det er nå klart at langturen høsten 2008 vil gå til Peru - et drømmelandet for alle fugleinteresserte. En 14-dagerstur gir vanligvis mellom 400 og 700 arter! På vår planlagte 16 dagers tur vil deltagerne stifte bekjentskap med kolibrier, treløpere, ovnfugler, kotingaer, manakiner, maurfugler og tyranner. Korte besøk til Cuzco og Machu Picchu gir uforglemmelige glimt inn i inkarikets arkitektur og kultur. Det ornitologiske høydepunkt vil bli Manu Road - en utrolig fuglerik nedstigning fra 3500 m til Amazonaslavlandet. Her vil trogonene, kolibriene og tanagarene sørge for at hele fargespekteret er dekket! Norsk turlleder vil være Helge Kvam.

NOF kritisk til oppslag om havørn i Bladet Vesterålen

Norsk Ornitologisk Forening finn det naudsynt å kome med fleire kritiske merknader til eit oppslag på Bladet Vesterålen si nettside den 18. september i år. Bladet Vesterålen sine utsagn og framstillingar om havørn og vindkraftutvikling oppfyller ikkje krava til kunnskap og ansvar som må leggest til grunn.

Av Alv Ottar Folkestad (19.09.2007) – (Foto: Espen Lie Dahl)

«Bestanden tåler vindmølledrap – Havørnbestanden har nådd et metningspunkt, og er dermed tallmessig beskyttet fra trusselen en vindmøllepark vil utgjøre. Det mener forsker Karl Otto Jacobsen i Norges institutt for naturforskning.»

Sitatet er frå «Bladet Vesterålen» si nettside den 18. september i år – tilvising sendt over frå Viggo Ree.

For ein organisasjon som har engasjert seg i vindkraftproblematikk kontinuerleg sidan første planar om storskala utbygging på norskekysten vart lansert 1997, er oppslag og ingress å setje problemstillingane på hovudet. For leiar av «Prosjekt Havørn» sidan 1974, no også leiar for Norsk Ornitologisk Forening, fordra oppslaget reaksjon. Først kontakt med Karl Otto Jacobsen, som var uråd å nå før i dag tidleg. Vidare kontakt med andre forskarar innafor NINA med brei erfaring på ørn/rovfugl og vindkraft – Arne Follestad og Jan Ove Gjershaug. Eg hadde ein lenger samtale med journalisten i Bladet Vesterålen, Kristina R. Johnsen. Ho lovde å ha ein oppfølgar av saka med synspunkt frå NOF og Prosjekt Havørn. Det kom ikkje, og ny kontakt i dag gav lovnad om at det skulle kome på i morgon. Endeleg diskuterte eg saka med Ingar Øien og Espen Lie Dahl. Ut frå oppslaget og med bakgrunn i problemstillingane rundt vindkraftverk og fugl, spesielt med tanke på dei artane som har synt seg særleg sårbare for negative effekter av vindkraftverk, eller som krev spesielle omsyn generelt, finn vi det naudsynt å kome med følgjande merknader:

Ei hoørn har møtt rotorblada til ei vindmølle i Smøla vindpark.

(prosjekt Havørn har eksistert sidan 1974.)

1. Norsk naturforvaltning skal ikkje ta utgangspunkt i ei skjønnsmessig vurdering av og prøving/feiling på kvar tolegrensa går for negative effekter av aktuelle naturinngrep og arealbrukskonflikter. Vi skal legge vedtekne, nasjonale miljømål og internasjonale plikter og ansvar til grunn, i samsvar med internasjonale avtalar og konvensjonar. Vi har ei rekkje artar som er freda i medhald av lov og som eit ledd i å oppfylle våre plikter. Dette skal vere forpliktande også i høve til t.d. utvikling av vindkraft.

2. For havørna, som eit symbol på vellukka tiltak, gjorde vi eit valg i september 1968. Frå å vere jaktbar heile året, vart arten, saman med kongeørn, totalfreda. Dette har vore den direkte årsaka til at bestandstrenden i vårt land gjekk frå markert nedgang til auke frå om lag 1975 og til dags dato. Det at arten vart skjerma mot negative, menneskeskapte faktorar, var føresetnaden for at utviklinga av havørnbestanden i dag står som symbol på eitt av dei mest vellukka artsverntiltaka i Norge. Dette må vi vere tindrande klar over, og det er framleis føresetnaden for at bestanden skal kunne vere livskraftig og fungere. Når vi no står over for tiltak som har synt seg å representere negative faktorar for bestanden, i vårt land, i Tyskland og i Sverige, altså der det har vore møte mellom havørn og vindkraftverk, betyr det sjølvsagt ei endring i bestandspåvirkande faktorar. Då er det lite interessant korleis tilstanden er i dag eller har vore gjennom dei siste 30 åra, men korleis han vil bli ved innføring av nye, negative faktorar. Indikasjonane frå Smøla, slik dei har vore i fleire år i Tyskland og etter kvart synest i Sverige, kan bety dobla årleg mortalitet. Dersom reduksjon i ungeproduksjon på Smøla siste åra i tillegg skulle syne seg å vere permanent, vil ikkje havørna vere i stand til å bufre dette. Med beregna mortalitet på 3-5% årleg, vil hekkebestanden av havørn ikkje kunne vere i stand til å møte ei dobling, og slett ikkje dersom også ungeproduksjon går ned og mortalitet hos ungfuglane går opp.

3. Ringmerking og i dei siste åra også satellittmerking, har synt at ein stor del av rekrutteringsgenerasjonane av havørn vandrar nordover i sommarhalvåret. Ungfugl og yngre, ikkje territorielle fuglar frå kysten sør til Vestlandet, trekker regelmessig til Nord-Norge frå påsketider til utpå hausten. Dette har openberrrt si årsak i rikelege naturressursar langs kysten i nord i form av fisk, sjøfugl og kadaver av beitedyr i kystfjella. Samstundes veit vi og frå ringmerking at fugl frå den svenske og finske lapplandsbestanden av havørn trekker over fjella og overvintrar på kysten av Nord-Norge. Dei store samlingane av havørner («massive bestandar») t.d. på Andøya er såleis langt frå berre lokale hekkefuglar. Derfor må eventuelle verknader av vindkraftverk vurderast opp mot bestandseffekter langs heile norskekysten og i dei finske og svenske innlandsbestandane.

Ringmerking og satelittmerking har synt at ein stor del av rekrutteringsgenerasjonane av havørn vandrar nordover i sommerhalvåret. Denne ungfuglen vaks opp på Smøla sommaren 2005.

4. Det er fokusert på den norske raudlista for fugl og at havørn er fjerna frå den nye lista. Då er det avgjerande viktig å vite grunnlaget for det og at den nye raudlista ikkje utan vidare kan jamførast med dei føregåande versjonane. Den nye lista er bygd på fagvurderingar av dei aktuelle artane sine bestandar og bestandsutvikling slik det er i dag og slik det har vore over ei bestemt tidsperiode. Faggruppa for dette arbeidet har presisert at dette berre er det faglege kunnskapsgrunnlaget i høve til eit kriteriesett, og at skal raudlista kunne brukast og ha meining, må dei ulike artane vurderast ut frå vedtekne forvaltingsmål og t.d. internasjonale konvensjonar og ansvar. Då er det viktig å merke seg at t.d. havørna sin status på forpliktande artslistar knytt til Bernkonvensjonen, Bonnkonvensjonen, Washingtonkonvensjonen o.l ikkje er endra. Det er desse avtalane og konvensjonane som forpliktar Norge internasjonalt og som må leggjast til grunn ved konsekvensvurderingar i høve til forvaltingsmål og i høve til vedtak og godkjenning av planar.

5. Kravet må vidare vere at dei fagmiljøa, institusjonane, konsulentfirma og forskarar som tek på seg oppdrag og som står fram med synspunkt og konklusjonar, syter for å kvalitetssikre sine faglege vurderingar og at dei til ei kvar tid bygger på den kunnskapen som er tilgjengeleg. Særleg viktig er det at dei institusjonane som tek mål av seg til å vere leiande innafor naturfag og miljøforskning, har ein internkommunikasjon som sikrar heilskapstenking og samsvar i dei vurderingar som kjem frå institusjonen i ulike situasjonar som gjeld same tema. I det aktuelle tilfellet frå Vesterålen og Andøya er det vanskeleg å sjå at vurderingane frå NINA Tromsø er i samsvar med ein del av dei vurderingane og konklusjonane som er dregne i NINA Trondheim sin nokså nye rapport frå Smøla. Ikkje minst gjeld det i høve til institusjonen sin argumentasjon for behovet for målretta forskning for å få svar på sentrale spørsmål rundt vindkraftverk og fugl og med særleg fokus på havørn.

6. Endeleg må det vere klart at det er uråd å vurdere einskildplanar og -konesjonar for vindkraftverk som isolerte tiltak. Særdeles konfliktfylte lokaliseringar kan rett nok ha potensiale i seg til å ha bestandseffekter over store område eller i visse tilfelle totalbestandar av sårbare fugleartar, men med tanke på dei mange innmelde planane og etter kvart konsesjonsgjevne prosjekta, er det sumeffekten som til sist vil vere avgjerande for konsekvensvurderingane. Dette må og vere det klare utgangspunktet for dei som skal ha ansvaret for fagvurderingane som skal ligge til grunn for å kunne vurdere effekten på naturverdiar i høve til miljømål og internasjonalt ansvar.

Norsk Ornitologisk Forening har engasjert seg i vindkraftdiskusjonane med den målsetjing å påvirke til at omsynet til naturverdiar skal ha ein sentral plass og vere avgjerande for kor vidt og eventuelt korleis vindkraft skal utviklast som energiform i Norge. Vi har vore med på å skaffe grunnlagskunnskap for vurdering av verdiar og effekter, men vi vil og ta del både i dei faglege diskusjonane ut frå den kompetanse og kunnskap vi har eller som vi skaffar oss. Sentralt for oss vil vere å sjå til at den utviklinga som skjer og den arealbruk som vert godkjend, er i samsvar med det ansvar vi har for å ta vare på ein levande og fungerande natur, i samsvar med dei miljømål vi har sett oss som nasjon, det ansvar og dei plikter internasjonale avtalar og konvensjonar legg på oss, og det etiske ansvar vi har for at våre etterkomarar skal kunne oppleve og kunne ha eit livsgrunnlag i ein levande natur. Utsagn og framstillingar i Bladet Vesterålen om havørn og vindkraftutvikling, oppfyller ikkje dei krav til kunnskap og ansvar som må leggest til grunn. Den einskilde forskar har eit ansvar for å sjå til at det som vert sagt og slik det vert framstilt, er i samsvar med den kunnskap og dei målsetjingane som må leggest til grunn, men den einskilde avis eller andre medier har og eit sjølvstendig ansvar for å sjå til at det som vert ført til torgs, ikkje vert plukka ut or sin samanheng og blir framstilt på ein annan måte enn det kjeldene kan gå god for.

Eiksund den 19. september 2007

For NOFs Prosjekt Havørn
prosjektleder
Alv Ottar Folkestad

Biletet viser ei vaksen havørn. Hovudårsaka til at havørnbestanden i dag er levedyktig, er at han vart totalfreda i 1968.

Havørna er ikkje lenger å finne på den nye norske raudlista. Arten sin status på forpliktande artslistar knytta til Bernkonvensjonen, Bonnkonvensjonen og Washingtonkonvensjonen er likevel ikkje endra

Om NOF - sentralt

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) ble stiftet i 1957, og er en frivillig naturvernorganisasjon med hovedvekt på fugler og fuglevern. En viktig del av vårt arbeid har vært å være bindeledd mellom fugleinteresserte over hele landet. Etter hvert har bevaring av fugleartene og deres leveområder blitt mer sentralt. NOF står for en linje hvor vi gjennom dokumentasjon av faktiske forhold forsøker å påvirke utviklingen til fuglenes beste.

NOF har ca. 9 000 medlemmer, organisert med et sekretariat som ligger i Trondheim som har fem faste ansatte i tillegg til å organisere flere prosjektmedarbeidere. Vi har fylkesavdelinger i alle fylker og omkring 55 lokallag. Er du medlem kan du delta på en rekke aktiviteter i NOFs regi som hagefugltelling, hekkefugltaksering og andre registreringsarbeider. Samtidig støtter du vår kamp for å bedre livsvilkårene for våre fugler.

I fylkesavdelingene og lokallagene er det stor aktivitet, med møter og turer. Det drives også med ulike prosjekter hvor du kan delta. Hvert fylke har sitt eget tidsskrift med lokalt fuglestoff. Medlemskap i fylkesavdelinger og lokallag tegnes særskilt.

NOF sekretariatet gir ut medlemstidsskriftet Vår Fuglefauna fire ganger i året. Det inneholder 48 sider med spennende og lærerikt fuglestoff fra inn- og utland. I tillegg har vi bladet Fuglevennen, som kommer ut to ganger i året, og inneholder lettfattelig naturstoff, for det mest om fugl. I tillegg har vi fagtidsskriftet Ornis Norvegica, utgis to ganger i året, og Ringmerkaren, som utgis en gang per år gir oversikt over all ringmerking som har foregått i løpet av siste år. Innenfor fuglemiljøet i Norge ringmerkes over 200 000 fugler årlig.

NOF trenger mange medlemmer for å ha slagkraft til å følge opp naturforvaltningen i Norge med et kritisk blikk. For å drive et aktivt naturvern og informasjonsarbeid kreves også en god økonomi til å drive organisasjonen best mulig. Derfor trenger vi din hjelp til å ta vare på fuglenes livsmiljø. Bli med og støtt dette arbeidet! Fuglene bryr seg ikke noe om grensene mellom ulike land og de fleste av fuglene våre trekker ut av landet i vintersesongen. Derfor er internasjonalt fuglevernarbeid meget viktig for å ta vare på de fleste av våre fuglearter. BirdLife International er en paraplyorganisasjon for fuglevernorganisasjoner i alle verdens land. NOF er partner av BirdLife International og er derfor med på å sikre viktige leveområder for fugler over hele verden, både gjennom samarbeid og ved egne prosjekter.

JARENVATNET NATURRESERVAT

Ornitologisk rapport – 01.03.2007

Av Geir Høitomt og Jon Opheim

Fugleobservasjoner fra Gran kommune.

Knoppsvane på reir. Foto: Geir Høitomt

INNHold.

1. Innholdsfortegnelse
2. Innledning..... side 323
3. Observasjonsmateriale..... side 323
4. Jarevatnet naturreservat..... side 326
  - 4.1.Områdebeskrivelse
  - 4.2.Artsliste
  - 4.3.Artskommentarer
  - 4.4.Rødlistearter
  - 4.5.Sammendrag
6. Observatører..... side 345
7. Litteratur..... side 347

S.O. Bang UR & OPTIKK

GRAN

Tlf. 61 33 01 30

GRAN SPORT A.S

2750 Gran - tlf. 61 33 05 89

2. INNLEDNING

Denne rapporten oppsummerer kjente fugleobservasjoner i tre verneområder i Gran kommune på Hadeland. Hovstjern naturreservat, Jarenvatnet naturreservat og Røykenvika fuglefredningsområde ble alle vernet i 1990 som en del av verneplan for våtmark i Oppland fylke. Områdene dekker samlet et areal på 1812 dekar og beliggenheten er vist i figur 1.

Formålet med rapporten er å gi en oppdatert oversikt over fuglelivet i verneområdene. Det er lagt vekt på å utarbeide komplette artslistene, beskrive enkeltartenes forekomst og gi en oversikt over hvilke fuglearter fra den norske rødlista som er påvist på lokalitetene.

Felles for de tre verneområdene er deres nærhet til bebyggelse, veier/jernbane og kulturlandskap. Således er lokalitetene og fuglelivet under et ikke ubetydelig press med hensyn til menneskelig aktivitet. Ferdsel og endret arealbruk/utbygging i randsonene og nærområdene vil kunne virke negativt inn på biologisk mangfold også innenfor de vernede våtmarksområdene. En oppdatert kjennskap til de ulike fugleartenes bruk av lokalitetene vil derfor være viktig kunnskap når konsekvensene av arealbrukssaker i nærområdene skal vurderes.

Hovstjern, Jarenvatnet og Røykenvika representerer en type våtmark som i Oppland er forbeholdt de søndre deler av fylket. Dette er lavtliggende næringsrike lokaliteter med innslag av ”sørlige og varmekjære” fuglearter og tilsvarende vegetasjon. Iøynefallende vegetasjonselementer er takrør og dunkjevle, mens frodig og høgstammet lauvskog inngår i overgangssonene mellom våtmark og fastmark. Verneområdene har derfor stor pedagogisk verdi, innehar et rikt biologisk mangfold, er leveområder for mange sjeldne arter og har betydelige kvaliteter knyttet til rekreasjon og som nærmiljøets ”grønne lunger”.

Rapporten er skrevet av Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland v/Geir Høitomt og Jon Opheim, og er utarbeidet på oppdrag fra Statens Naturoppsyn.

2. OBSERVASJONSMATERIALE

Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland har samlet observasjoner av sjeldne fuglearter i fylket gjennom den *Lokale rapport- og sjeldenhetskomiteèn* (LRSK). Dette materialet er publisert jevnlig i foreningens tidsskrift Hujon. Alle disse årsrapportene er gjennomgått og relevante observasjoner er tatt med i denne rapporten. I tillegg er aktuelle rapporter og artikler som omhandler fuglelivet i de tre områdene gjennomgått, se egen litteraturliste.

Flere personer har i tillegg stilt sine feltnotater til disposisjon. En spesiell takk må rettes til Even Dehli og Bjørn Harald Larsen som har gitt mange innspill og mye verdifull dokumentasjon fra mange års aktivitet i de tre verneområdene. Det henvises ellers til liste over observatører bakerst i rapporten.

Det ble i 2006 foretatt flere registreringsturer til de tre områdene. Det ble under dette feltarbeidet lagt vekt på å utarbeide komplette artslistene for lokalitetene. Dette innebar at det ble vektlagt å påvise arter fra fuglegrupper som var lite dokumentert fra tidligere observasjoner, spesielt spurvefugl.

ei krone her og ei krone der...

Hos KIWI vinner du hver gang.
Faste, lave priser og Norges tøffeste garantier.

DOBBELT PRIS TILBAKE
KIWI

Kvalitetsgaranti på frukt og grønnsaker. Dobbel pris tilbake hvis du ikke er fornøyd.

HOUBARHETS GARANTI
KIWI

Holdbarhetsgaranti
Finner du en vare som går ut på dato i dag eller i morgen, får du varen gratis.
(gjelder ikke bread og bakervarer)

4
LIBERO BLEIEPÅKKE
KIWI

Bleieskiftavtale
Du får hver 4. Libero bleiepakke du handler uten å betale for den.

trumpf **KIWI mini pris**
KJØP KJAPT, KJØP TRYGT, KJØP BILLIG

MEISEBOLLER OG FUGLEFRØ.   BRANDBU. 61 33 46 55

Figur 1. Lokalitetenes beliggenhet.

4. JARENVATNET NATURRESERVAT

4.1. Områdebeskrivelse

Jarenvatnet ligger mellom Gran og Jaren. Vatnet er snaut 4 km langt og ligger 200 m.o.h. Vigma renner inn i Jarenvatnet ved Gran i sør og ut ved Jaren i nord. Vatnet er omkranset av dyrket mark og bebyggelse, samtidig som jernbanen følger vatnets østside og en lokalveg mellom Gran og Jaren går langs vestsida. Den dyrkede marka langs Jarenvatnet benyttes i hovedsak til kornproduksjon.

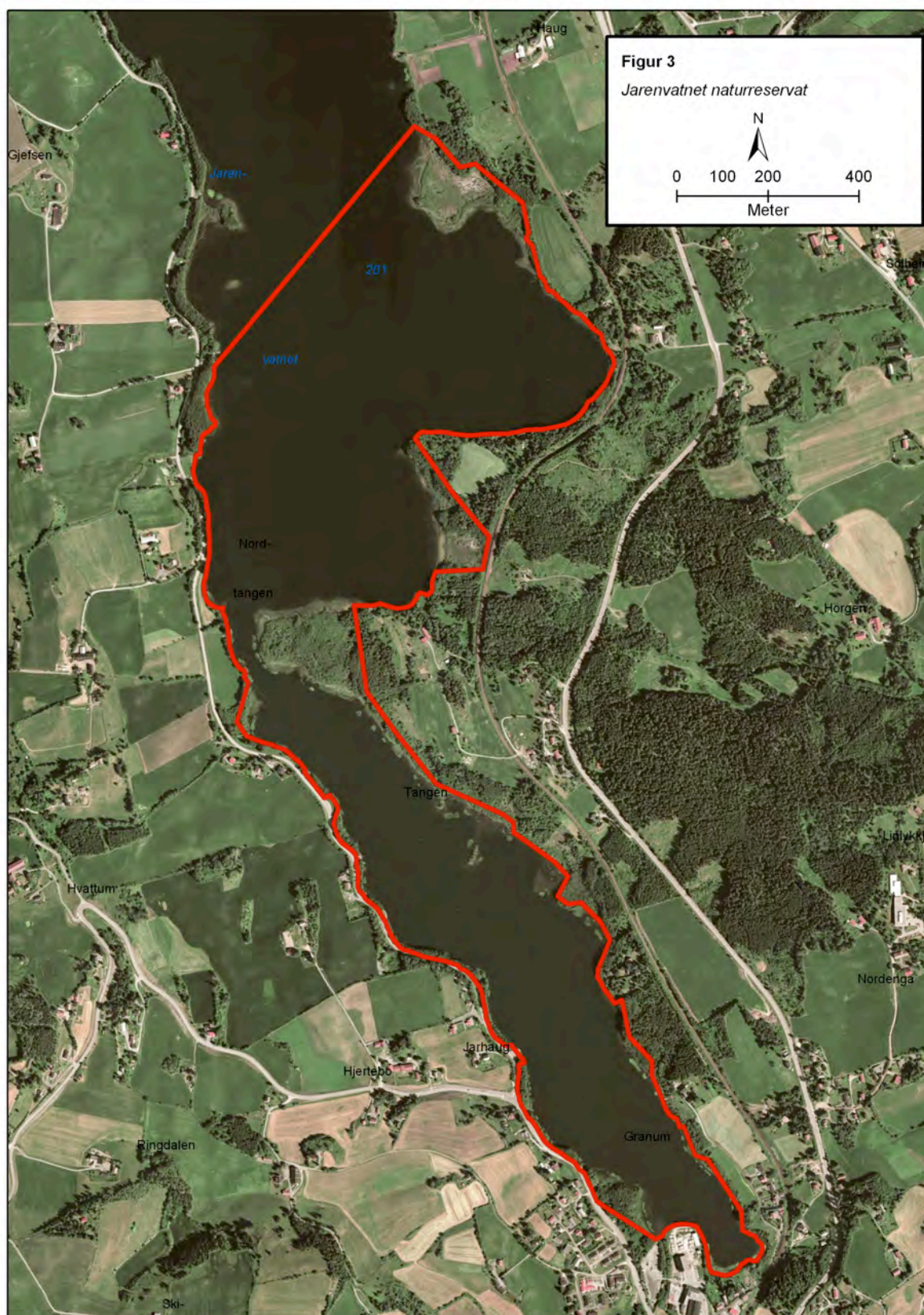
Den sørligste delen av vatnet er vernet som naturreservat og verneområdet dekker et areal på 1039 dekar, hvorav 128 dekar er landareal (se figur 3). Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og mytende vannfugl og en rik og interessant vegetasjon og flora.

Jarenvatnet framstår som et næringsrikt tjern med godt utviklet sumpvegetasjon, bl.a. brede belter med sjøsivaks og takrør på flere steder. Lange partier av strandsonen består av tett lauvskog dominert av treslagene bjørk, gråor og selje. Nordtangen er en markert odde som stikker ut i vatnet fra østside. Dette området var tidligere et par små øyer med vannløp imellom. Etter en senking av Jarenvatnet for omlag 50 år siden ble de to østre løpene nærmest tørrlagt, og resultatet ble en tange som nesten deler vatnet i to. Den ytre delen av Nordtangen er vanskelig tilgjengelig på grunn av tett vierkratt og velutviklet takrørskog.

Brandbu; libris

Storlinna 32 | 2760 Brandbu
Tlf: 61 33 49 70 | brandbu@libris.no
www.libris.no/brandbu

«Vi støtter det lokale fuglemiljøet !»

Figur 3. *Jarevatnet naturreservat.*

4.3. Artskommentarer Jarenavatnet naturreservat

Tabell 5 gir artscommentarer for de fugleartene som pr.1.1.2007 er påvist i Jarenavatnet naturreservat.

Tabell 5. *Artscommentarer for observerte fuglearter i Jarenavatnet naturreservat.*

Tegnforklaring:

H: Hekking påvist

h: Indikasjon på hekking

T: Opptrer i trekktida, vår eller høst

S: Streifgjest som opptrer tilfeldig og uregelmessig/svært sparsomt

J: Arten benytter reservatet som jaktområde/matletingsområde i hekketida/sommerhalvåret

*** : Forekommer regelmessig og vanlig i aktuelt habitat

** : Forekommer regelmessig, men relativt fåtallig

* : Forekommer sporadisk og fåtallig

Art	Kode for forekomst	Kommentar
Storlom	T, **	Spredt trekkgjest på våren. Arten observeres tilnærmet årlig (ED). Største antall er 5 ind. 28.4.2005 (GHØ). Høstobservasjon: 1 ad. på Nordtangen 19.10.2004 (BHL).
Dvergdykker	S/T, *	Følgende observasjoner er kjent: 1 ind. 4.11.1982 (BFR, BHA), 1 individ 29.10.2002 (ED). I tillegg 1 individ i nordenden av Jarenavatnet (utenfor reservatet) 2.3.2001 (ED).
Toppdykker	H, T, **	Regelmessige observasjoner i perioden 1971 – 2006. Arten observeres tilnærmet årlig, men i relativt beskjedne antall. Største antall er 10 individer 6.5.2006 (GHØ). Første kjente hekkefunn gjelder to par med henholdsvis 3 og 4 unger i juli 1970 (JR, OR). Hekkefunn ble dessuten gjort i 1971 da reir med 5 egg ble påvist 4.6 (LK), mulig hekking er også notert i 1975 (JOP), hekking 1990 (1 voksenfugl

		<p>med 1 unge på Nord-Jaren 31.7 (BHL)), og mulig hekking 2000 (BHL).</p> <p>Sein høstobservasjon: 1 voksenfugl ved Nordtangen 16.11.2005 (BHL).</p>
Horndykker	S, *	Følgende observasjoner foreligger: 1 individ 10.8.1995 (BHL), 1 adult individ i myting 19.7.1996 (BHL)
Storskarv	T, J, **	Arten observeres jevnlig vår, sommer og høst (ED). Største kjente antall er 50 ind. 14.10.2006 (TOD).
Gråhegre	T, J, *	<p>Observeres jevnlig i sommerhalvåret. Lokaliteten byr på flere egnede matletingsområder for arten. Største kjente antall er 5 individer 8.8.1996 (BHL).</p> <p>Sein høstobservasjon: 1 individ Nord-Jaren 26.11.1993 (BHL).</p>
Knoppsvane	H, T, ***	<p>Regelmessig hekkefugl med tilnærmet årvisse hekkinger de siste 20 årene. Første dokumenterte hekkforsøk i 1976 (ODE, TØS, JOP), men disse eggene ble trolig tatt av mennesker. 1 par gjennomførte imidlertid vellykket hekking i 1980 og en unge vokste opp (AHA). Årlig hekkebestand i Jarenvatnet varierer (bl.a. noe påvirket av vannstand), og ofte gjør flere par hekkforsøk som resulterer i mislykkede hekkinger. Av resultater fra noen av hekkesesongene nevnes: 9 hekkende par i 1989 (BHL), 7 vellykkede hekkinger 1990 (BHL), 13 hekkende par 1991 (BHL), min. 7 hekkende par 1992 (BHL, GGA), 7 vellykkede hekkinger i 1993 (BHL), 11 hekkende par 1994, men kun 1 par fikk fram unger(BHL), 8 individer som ruget og 3 territorielle par 30.5.1995, 4 par fikk fram unger dette året (BHL), 6-7 hekkende par 1996 men bare 2 par fikk fram hver sin unge dette året (BHL), 19 reir 9.5.1997 resulterte i 6 vellykkede hekkinger (ED, BHL), 7 hekkende par 1998 (BHL), 3 hekkende par 2002 hvorav 1 par fikk fram 1 unge (BHL), 7 hekkende par hvorav 2 fikk fram unger 2005 (ED, GHØ), 3 hekkende par hvorav 2 fikk fram unger 2006 (ED, GHØ).</p>

		<p>En betydelig <u>mytebestand</u> har årlig tilhold på Jarenavatnet, men antallet er redusert de senere årene. Her nevnes: 105 ad. 21.8.1991 (BHL), 102 ad. 29.7.1992 (BHL), 137 ad. 10.9.1993 (BHL), 116 ad. 26.8.1994 (BHL), 102 ad. 10.8.1995 (BHL), 77 ind. 8.8.1996 (BHL), 102 ind. 24.8.1997 (ED), 82 ad. 4.8.1998 (BHL), 107 ind. 27.8.1999 (BHL), 69 individer 14.9.2004 (ED), 45 individer 7.8.2006 (ED).</p> <p>Vår og høst benyttes Jarenavatnet som rasteplass/oppholdssted for varierende ansamliger av knoppsvane, eksempelvis nevnes: 120 ind. 2.4.1990 (IO), 113 individer 7.10.1995 (BHL, JOP), 103 ind. 4.10.1997 (BHL), 69 individer 23.10.2005 (GHØ).</p>
Sangsvane	T, *	<p>Opptrer i beskjedne antall i Jarenavatnet, men observeres jevnlig (ED). Største kjente antall er 8 individer 29.11.2005 (ED).</p> <p>Sommerobservasjoner: 1 voksenfugl Viggaset 29.7.1994 og 3.8.1995 (BHL), 1 voksenfugl Viggaset 1.6.1996 (BHL).</p>
Sædgås	S, *	1 individ hadde tilhold i Jarenavatnet de siste dagene i mai t.o.m. 1.6.1989 (ODE).
Kortnebbgås	S, *	Kun en observasjon foreligger: 1 juv. 28.9.1996 (BHL).
Grågås	S, *	Følgende observasjoner er kjent: 2 ind. 30.9.1994 (IO), 20 individer ble observert 2.12 og 3.12.1999 (PÅS, BHL).
Snøgås	S, *	1 ringmerket individ ble observert 30.4.1985 (ODE). Dette dreier seg trolig om en fugl fra Oslofjordbestanden (Bergan 2002).
Kanadagås	T, ***	Økende antall observasjoner de senere år, spesielt på høst. Største innrapporterte antall er 125 ind. 22.9.2004 (ED). Ellers nevnes 19 ind. 14.11.1995 (BHL), 25 individer 25.10.1998 (BHL), 22 ind. 27.9.1999 (ED), 84 individer 5.10.2001 (BHL), 94 individer 3.11.2004 (BHL), 59 individer 26.9.2005 (GHØ), 38 individer 3.10.2006 (ED).
Brunnakke	T, **	Regelmessig trekkgjest vår og høst, men i relativt beskjedne antall. Største antall er 72 individer 4.10.1998 (BHL). Av vårobservasjoner nevnes:

		16 ind. 28.4.2005 (GHØ). Vinterobservasjon: 1 hunn Sør-Jaren 4.12.2000 (BHL).
Krikkand	T, **	Regelmessig trekkgjest, spesielt på vårtrekket. Største antall 56 ind. 10.5.2006 (GHØ). Vinterobservasjon: 1 hann og 3 hunner 4.12.2000 (BHL).
Stokkand	T, H, ***	Regelmessig trekkgjest vår og høst. Av store antall nevnes: 250 individer 25.10.1998 (BHL), 200 individer 5.10.1990 (BHL), 170 ind. 6.5.2006 (GHØ). Hekkefugl i reservatet, bl.a. 3 kull i Sør-Jaren 26.6.1992 (BHL), 3 kull i Sør-Jaren 3.8.1995 (BHL), 1 kull med min. 4 unger ved Nordtangen 15.6.2006 (GHØ).
Stjertand	T, *	Spredte trekkobservasjoner foreligger: 1 hunn 21.8.1991 (BHL), 1 ind. Sør-Jaren 3.10.1991 (BHL), 1 hunn 10.9.1993 (BHL), 1 hann 18.11.1997 (BHL), 1 hunnfarget individ 5.10.2001 (BHL).
Knekkand	T, *	Følgende observasjoner er kjent fra vårtrekket: 1 par 22. 5.1975 (JOP) og 1 par 20. og 22.4.1989 (IO)
Skjeand	T, *	Spredte trekkobservasjoner foreligger: 1 par 30.4.1973 (EM), 2 hunner 7.10.1995 (BHL, SL, DR, FR, JOP), 1 hann 28.4.2005 (GHØ).
Taffeland	T, *	Følgende observasjoner foreligger: 2 hanner og 1 hunn 19.10.1990 (BHL), 1 hunnfugl på Nord-Jaren 4.12.2003 (BHL)
Toppand	T, H, ***	Tallrik trekkgjest, spesielt under vårtrekket. Største antall 66 ind. 6.5.2006 (GHØ). Hekking konstatert i følgende år: 1 hunn med 4 pull Sør-Jaren 3. og 10.8.1995 (BHL), 1 hunn med 3 juv. Sør-Jaren 8.8.1997 (BHL), 1 hunn med 5 pull Sør-Jaren 3.8.2004 (BHL). Jarenvatnet fungerer også som myteområde for toppand med største antall 30 hanner 3.8.2004 (BHL). Vinterobservasjoner: 2 hunner 3.12.1999 (BHL),

		36 individer 4.12.2000 (BHL), 1 hunn Nord-Jaren 4.12.2003 (BHL).
Bergand	T, *	Sjelden trekkgjest. Oppgis som observert våren 1971 (Opheim 1977). Ellers foreligger en observasjon av 3 hunner 27.10.1991 (BHL).
Havelle	T, *	2 hanner og 1 hunn observert 29.4.2003 (PÅS)
Svartand	T, *	Følgende observasjoner foreligger: 15 individer Horgenvika 26.11.1993 (BHL), 2 par 1.5.2000 fra nordenden av Jarevatnet (utenfor reservatet) (ED), 1 par Sør-Jaren 10.5.2006 (GHØ).
Sjørørre	T, *	1 hunn 5.10.1990 (BHL).
Kvinand	T, H, ***	Vanlig art på vår- og høsttrekket. Største antall 108 ind. 28.4.1989 (BHL). Hekkefugl i reservatet (ED). Søndre del av vatnet fungerer som en viktig myteplass for arten. Største kjente antall er minimum 110 individer 3.8.2004 (BHL).
Lappfiskand	T, *	Følgende observasjoner foreligger: 1 ind. 30.4.1973 (EM), 1 ind. 4.6.1971 (LK)
Laksand	T, **	Regelmessig trekkgjest vår og høst. Største kjente observasjon er 44 ind. 2.10.2005 (GHØ)
Siland	T, *	Kun en observasjon er kjent: 2 hanner 15.5.2006 (GHØ).
Hønehauk	S, *	1 ind. 17.4.2006 (GHØ)
Spurvehauk	J, **	Kun spredte observasjoner foreligger, men arten opptrer trolig regelmessig langs Jarevatnet. En adult hunn Sør-Jaren 3.5.1991 (BHL), i 2005 ble 1 individ sett 2.10 (GHØ), mens 1 ind. ble sett jaktende ved Nordtangen 29.5.2006 (GHØ).
Fiskeørn	T, J, **	Observeres fiskende gjennom hele sommerhalvåret (ED). Følgende observasjoner nevnes: 1 ind. 26.5.1975 (RM), 1 individ 25.4. og 5.8.1991 (BHL), 1 ind. 6.4.1993 (IO), 1 individ 28.4.2003 (ED), 1 ind. 20.4.2005 (GHØ), 1 ind. 28.4.2005 (GHØ), 2 individer 24.4.2006 (GHØ).
Dvergfalk	T, *	1 juv. 4.10.1998 (BHL), 1 hann observert 10.5.2006 (GHØ)
Lerkefalk	S, (J?), *	1 ind. jakter svaler ved Nordtangen 25.6.1991 (BHL), 1 voksenfugl jakter ved Nordtangen 3.8.1995 (BHL)

Vaktel	S, *	1 ind. hørt vest for Jarenvatnet ca. 15.-20.7.1978 (ODE). Uvisst om denne observasjonen stammer fra nåværende reservat.
Sivhøne	H, **	Regelmessig hekkefugl, trolig tilnærmet årviss. Årlig hekkebestand er antatt å være 1 –2 par. Kjente hekkefunn tilbake til 1971 da et reir med 9 egg ble påvist 4.6 (LK). Ellers er hekking påvist 1978 (KHO), 1985 (ODE), 1998 (BHL, ED) og 2001 (BHL). I 1991 ble 1 voksenfugl og 1 juv sett i Sør-Jaren 21.8, dette kan være hekkefugler fra Jarenvatnet men de kan også stamme fra Hovstjern (BHL).
Sothøne	H, T, ***	Regelmessig og årviss hekkefugl. Årlig hekkebestand varierer (trolig noe påvirket av vannstand), men opptil 5 reir er påvist i 1996 (GHØ). Trolig mange hekkende par også i 1999, bl.a. 16 individer 24.4. (BHL) og i 2004 hvor 5 territorier ble påvist 25.5. (BHL). Opptrer gjerne i økende antall utover høsten (sept-nov.), bl.a. 17 ind. 7.10.1995 (BHL, SL, DR, FR, JOP), 37 ind. 28.9.1996 (BHL, SL, JOP, PÅS), 41 ind. 19.9.1997 (ED), 36 ind.12.10.1999 (GGA), 33 ind. 4.12.2000 (BHL), 25 ind. 24.10.2002 (ED), 42 individer Sør-Jaren 5.10.2004 (BHL), 41 ind. 23.10.2005 (GHØ), 66 individer 16.11.2005 (BHL) og hele 90 ind. 10.10.2006 (ED). Vinterobservasjoner: 15 individer Nordtangen 3.12.1999 (BHL), 33 individer Sør-Jaren 4.12.2000 (BHL).
Trane		1 individ sirkler over Nord-Jaren og flyr mot øst 3.5.1991 (BHL).
Tjeld	S, *	1 individ 29.4.2000 (ED)
Dverglo	S (T?), *	Følgende observasjoner er kjent: 1 ind. Nordtangen 23.5.1979 (AHA)
Vipe	T, *	Trekkgjest vår og høst, men i beskjedne antall. Arten var trolig langt mer tallrik tidligere og blir bl.a. oppgitt som vanlig hekkefugl på jordene rundt vatnet av Opheim (1977).
Brushane	T, *	Kun en observasjon er kjent fra lokaliteten: 1 hunn 28.5.1971 (LK).

Enkeltbekkasin	T, h, *	Trolig regelmessig forekommende i reservatet, men status er dårlig kjent.
Dobbeltbekkasin	S, *	En observasjon er kjent: 3 individer Nordtangen 11.5.1979 (Hals 1980).
Rugde	S, h, *	Trolig hekkefugl: 1 varslende par Sør-Jaren 17.6.1991 (BHL). Ellers er følgende observasjoner kjent: 1 individ på Nordtangen 17.4.2000 (ED), 1 individ Nordtangen 19.7.2006 (GHØ).
Rødstilk	T, *	Spredt trekkgjest, spesielt på vårtrekket. Største antall notert er 6 ind. 10.5.2006 (GHØ).
Gluttsnipe	T, *	Spredt trekkgjest, spesielt på vårtrekket. Største antall notert er 6 ind. 15.5.2006 (GHØ).
Skogsnipe	T, *	Spredt trekkgjest, spesielt på vårtrekket. Største antall notert er min. 10 ind. 24.4.2006 (GHØ)
Grønnstilk	T, *	Spredt trekkgjest, spesielt på vårtrekket. Største antall notert er ca. 15 ind. 6.5.2006 (GHØ).
Strandsnipe	T, h, **	Regelmessig forekommende i reservatet, men status er dårlig kjent.
Fjelljo	S, *	1 ad. + 1 juv. Horgenvika , Nord-Jaren 12.9.1991 (BHL).
Dvergmåke	S, *	1 individ 14.8.1990 (GGA)
Hettemåke	T, J, **	Regelmessig forekommende i reservatet, men status er dårlig kjent. Ikke konstatert hekkende. Stort antall : 100 individer 25.4.1991 (BHL).
Fiskemåke	T, J, **	Regelmessig forekommende i reservatet men er ikke påvist hekkende. Av store antall nevnes: ca. 100 individer 30.4.1998 (ED) og 103 individer 4.10.1998 (BHL).
Sildemåke	S, *	Kun en observasjon er kjent: 1 ind. 28.4.1992 (IO).
Gråmåke	S, *	Trolig regelmessig forekommende i reservatet, men få observasjoner er notert. 1 ind. 28.9.1996 (JOP), 1 ad. Nord-Jaren 8.8., 28.9. og 4.10. 1997 (BHL), 1 ad. Nord-Jaren 1.10.2000 (BHL), 1 juv. Nord-Jaren 4.12.2000 (BHL), 1 ad. 5.10.2001 (BHL), 1 ad. 17.8.2004 (BHL), 2 ad. 9.9.2006 (GHØ).
Makrellterne	h, **	Få innmeldte observasjoner av terner i Jarenvatnet. Følgende er kjent: makrellterne oppgitt som observert årlig i perioden 1998 – 2001 (ED), 2 individer 12.5.1980 (Hals 1980), sett jevnlig sommer/høst 1990-tallet (BHL), 4 ad.

		+ 4 juv. 25.7.2004 (BHL), 16 individer (herav 5 juv) 1.8.2005 (ED), 6 individer (herav 2 juv) 26.9.2005 (GHØ), 4 individer 28.6.2006 (ED).
Rødnebbterne	T, *	1 ad. i reservatet 8.8.1997, 1 ad. Nord-Jaren 4.8.1998 (BHL).
Lomvi	S, *	Høsten 1997 ble det i perioden 18.9 til 28.10 jevnlig observert lomvi i Jarenvatnet (PÅS, ED, BHL), største antall var 37 individer 23.9 (BHL). I tillegg foreligger observasjon av 1 individ 12.11.2000 (ED), 1 ind. 10. – 13.12.2000 (PÅS, ED), 2 ind. 18.10.2003 (TOD) 1 ind. Nord-Jaren innenfor reservatet 18.10.2004 (BHL), 2 ind. 2.10.2005 (GHØ), 9 individer Nord-Jaren 16.11.2005 (BHL).
Skogdue	S(?), *	Følgende observasjoner er kjent: 2 individer i flukt langs østsida av vatnet 11.4.1991 (BHL), 1 individ Nord-Jaren 30.7.1991 (BHL), 1 individ på østsida av Nord-Jaren (trolig utenfor verneområdet) 31.5.1997 (BHL), 1 individ i nordenden av Jarenvatnet (utenfor verneområdet) 4.6.2000 (ED)
Ringdue	T, H, **	Antatt regelmessig hekkefugl i verneområdet. Reir påvist ved Nordtangen 19.7.2005 (GHØ).
Tyrkerdue	S, *	1 ind. 25.12.2000 (ED)
Gjøk	S, *	Hørt 1.6.2000 (ED)
Kattugle	h, J, *	Ett hekkefunn foreligger fra senere år: 1 par fikk fram 2 unger ved Jarenvatnet 1999 (HGE, AM). Ellers foreligger spredte rapporter om observasjoner i nærområdet rundt vatnet (ED).
Hornugle	H, *	Opptrer trolig regelmessig ved Jarenvatnet, men status er dårlig kjent. 1 ind. observert ved Nordtangen 10.6.1979 (JOP), tiggende unger på Nordtangen 17.6.1991 (BHL).
Tårnseiler	J, **	Opptrer relativt tallrik jaktende over Jarenvatnet i sommerhalvåret. Ingen anslag over antall foreligger.
Vendehals	h, *	1 ropende individ Sør-Jaren 19.7.1996 (BHL).
Grønnspekk	H, *	1 revirhevdende individ på Nordtangen 9.6.2002 (BHL, GGA, VM), 1 ind. Nordtangen 5.4.2005 (GHØ), 1 par med reirhull på østsida i reservatet 28.4.2005 (GHØ)
Flaggspekk	H, **	Påvist hekkende ved Nordtangen 15.6.2006 (GHØ). Reir i gammel bjørkestubbe.

Sanglerke	h, *	Observert flere ganger april/mai 2006 (GHØ). Status i verneområdet er imidlertid dårlig kjent.
Sandsvale	J, **	Opptrer relativt tallrik jaktende over Jarenavatnet i sommerhalvåret. Ingen anslag over antall foreligger. Overnattingsplass i reservatet, ”noen få” individer (ED).
Låvesvale	J, **	Opptrer relativt tallrik jaktende over Jarenavatnet i sommerhalvåret. Ingen anslag over antall foreligger. Overnattingsplass i reservatet, hvor ca 100 individer ble observert i 2005 (ED)
Taksvale	J, **	Opptrer relativt tallrik jaktende over Jarenavatnet i sommerhalvåret. Ingen anslag over antall foreligger.
Trepipplerke	T, *	Trolig regelmessig i trekktiden vår og høst. Av observasjoner nevnes en flokk på min. 150 pipplerke, sp 15.5.2006 (GHØ).
Heipipplerke	T, *	Trolig regelmessig i trekktiden vår og høst. Av observasjoner nevnes en flokk på min. 150 pipplerke, sp 15.5.2006 (GHØ).
Gulerle	T, *	Følgende observasjoner er notert: 3 individer 10.5.2006 (GHØ), 1 individ ved Sagatangen 29.5.2006 (GHØ).
Vintererle	S, (J?), *	1 ad. Langs vestsida av Nord-Jaren i reservatet 8.8.1997 (BHL), 1 individ observert i sørenden av Jarenavatnet 4.10.1998 (BHL)
Linerle	T, H, J, ***	Regelmessig forkommende i verneområdet. Påvist hekkende ved Nordtangen 15.6.2006 (GHØ).
Sidensvans	T, *	6 individer Sør-Jaren 19.10.1990 (BHL), minimum 30 individer på østsida av Sør-Jaren (rett utenfor reservatgrensa) 23.10.2005 (GHØ).
Fossefall	T, J, **	Observeres jevnlig i Vigga nær innos og utos i Jarenavatnet. Største kjente antall her er 10 individer (utosen) 11.2.2006 (ED). For øvrig 1 individ vestsida av Nord-Jaren 19.10.1990 (BHL).
Gjerdsmett	h, *	Regelmessig forekommende i verneområdet, bl.a. sett med reirmateriale på vestsida av Sør-Jaren 28.4.2005 (GHØ).
Jernspuv	H, **	Regelmessig forekommende i verneområdet. Påvist hekkende ved Viggas innløp 15.6.2006 (GHØ)

Rødstrupe	Regelmessig forekommende i verneområdet. Trolig fast hekkefugl.	
Nattergal	S, *	Tre kjente funn fra Jarenvatnet: 1 syngende individ i nordenden av vatnet (uvisst om dette individet ble påvist innenfor nåværende reservatgrenser) 30.5. – 7.6.1980 (AHA, ODE), 1 syngende individ 28.5.1983 (ODE) og 1 syngende individ i nordenden (utenfor reservatet) 19.5.2002 (ED)
Blåstrupe	T, *	Trolig regelmessig i mindre antall i trekktida vår og høst. Følgende observasjoner er kjent: 1 individ ved Nordtangen mai 1975 (JOP), 1 individ ved Nordtangen 23.5.1979 (Hals 1980), 2 hanner ved Nordtangen 15.5.2006 (GHØ).
Rødstjert	S (h?), *	Ukjent status i verneområdet og kun en observasjon er kjent: 1 individ 6.6.2006 (ED).
Buskskvett	T, h, *	Trolig regelmessig trekkgjest og mulig hekkefugl men status er dårlig kjent.
Svarttrost	T, H, **	Reirfunn gjort 29.5.2006 (GHØ)
Gråtrost	T, H, ***	Regelmessig forekommende i verneområdet. Hekkefunn gjort 15.6.2006 (GHØ)
Måltrost	T, **	Trolig regelmessig trekkgjest og mulig hekkefugl men status er dårlig kjent.
Rødvingetrost	T, H, ***	Regelmessig forekommende i verneområdet. Hekkefunn gjort 15.6.2006 (GHØ)
Sivsanger	S, *	1 individ langs vestsida av Nord-Jaren (innenfor verneområdet) 10.9.1993 (BHL)
Myrsanger	h, *	Ingen sikre indikasjoner på hekking, men følgende funn foreligger: 1 syngende ind. 21.6.1979 (ODE, TØS), 1 syngende individ 18. – 26.6.1983 (ODE), 1 syngende individ 5.6. – ca. 25.6.1984 (ODE), 1 syngende individ 15.6.1986 (ODE), 1 syngende individ vestsida av Nord-Jaren (innenfor verneområdet) 21.5.1991 (BHL), 1 syngende individ Nordtangen 6.6.1992 (GGA), 1 syngende individ langs vestsida av Nord-Jaren (innenfor verneområdet) 17.6.1993 (BHL), 1 syngende individ (utenfor verneområdet?) i perioden 22. – 31.5.2000 (ED)
Rørsanger	H, **	Forekommer regelmessig men i avtagende antall de senere år. Funn av brukt reir ble gjort på vinteren 1979/80 (ODE). Av observasjoner nevnes: minst 6-7 syngende ind. sommeren 1980

		(ODE), 6 territorier innenfor verneområdet og 4 syngende hanner i Nord-Jaren utenfor reservatet i 1991 (BHL), 4-6 par i 1992 (BHL, GGA), 2 syngende Nordtangen 3.8.1995 (BHL), 2 syngende Nordtangen 16.7.1997 (BHL), 2 syngende Nordtangen 6.6.1998 (BHL), 3 syngende individer 26.5.2000 (ED), 2-3 syngende individer 7.6. og 2 syngende hanner 22.6.2004 (BHL).
Gulsanger	h, **	Egnede hekkebiotoper finnes innenfor verneområdet. 1 syngende hann Sør-Jaren 1.6.1996 (BHL), mens det i 2006 ble hørt to syngende individer på Nordtangen 29.5 (GHØ).
Møller	h, *	Egnede hekkebiotoper finnes innenfor verneområdet. I 2006 ble arten hørt syngende (1 ind) i verneområdet 29.5 (GHØ).
Tornsanger	S, h(?), *	Status er dårlig kjent. Hals (1980) nevner 1 individ ved Nordtangen 23.5.1979, 2 syngende hanner i reservatet 30.5.1995 (BHL).
Hagesanger	h, ***	Egnede hekkebiotoper finnes innenfor verneområdet. I 2006 ble arten hørt syngende (4-5 ind.) i verneområdet 29.5 (GHØ).
Munk	H, ***	Opptrer vanlig i verneområdet. Sett med mat i nebbet ved flere anledninger 2006 (GHØ):
Bøksanger	h, *	1 syngende på østsida av Nord-Jaren like utenfor reservatet 30.5.1991 (BHL), 1 syngende Nordtangen 29.5.1992 (BHL), 1 syngende i bjørkeskogen langs vestsida av Nord-Jaren 30.5.1995 (BHL), 1 individ sang på vestsida i reservatet 15.6.2006 (GHØ)
Løvsanger	H, ***	Tallrik hekkefugl. Flere individer med mat i nebbet observert 19.7.2006 (GHØ).
Gråfluesnapper	h, *	1 individ 25.6.1991 (BHL).
Svart-hvit fluesnapper	H, **	Trolig fast hekkefugl. Påvist hekkende i oppsatt fuglekasse ved hytte på østsida i reservatet i 2006 (GHØ).
Stjertmeis	h, *	Hals (1980) nevner 12 individer på Nordtangen 22.9.1980. Ellers er følgende observasjoner kjent: 10 individer Nordtangen 23.11.1989 (BHL), hørt 13.3.2005 (GHØ), min. 6 ind. 24.3.2006 (GHØ)
Granmeis	H, **	Regelmessig forekommende i verneområdet. 1 individ med mat i nebbet sett ved Nordtangen 29.5.2006 (GHØ).

Svartmeis	h, **	Regelmessig forekommende i reservatet og er trolig hekkefugl.
Blåmeis	H, ***	Regelmessig forekommende i reservatet og er trolig fast hekkefugl. Påvist hekkende på vestsida i verneområdet i 2006 (GHØ).
Kjøttmeis	H, ***	Regelmessig forekommende i reservatet og er trolig fast hekkefugl. Påvist hekkende ved Nordtangen i 2006 (GHØ).
Spettmeis	h, **	Egnede hekkebiotoper finnes innenfor verneområdet. Observert med reirmateriale i bjørkeskogen langs vestsida av Nord-Jaren 30.5.1995 (BHL), i 2006 ble 1 ind. hørt syngende i verneområdet 29.5 (GHØ).
Trekryper	S, *	1 individ langs vestsida av Nord-Jaren i reservatet 3.12.1999 (BHL).
Nøtteskrike	J, *	Oppgitt som observert i verneområdet (ED).
Skjære	H, ***	Flere reirfunn i kantsone mellom våtmark og kulturlandskap (GHØ).
Kaie	T, H, J, ***	Store antall, spesielt på høsten (opptil 1000 individer) (ED)
Nøttekråke	S, *	1 individ ved Nord-Jaren (innenfor verneområdet ?) 5.10.2001 (BHL).
Kornkråke	S, *	1 individ 2.3.2001 (ED)
Kråke	H, ***	Påvist hekkefugl i verneområdet (ED)
Stær	T, H, **	Overnattingsplass i reservatet som huser ”noen 100 individer” (ED), bl.a. nevnes 300 individer 7.10.1995 (BHL) og ca. 1000 individer på Nordtangen 4.8.1998 (BHL). Arten har avtatt i antall de senere år.
Pilfink	H, **	Største kjente antall er 20-30 individer 23.11.1989 (BHL).
Bokfink	T, H, ***	Regelmessig forekommende i verneområdet. Hekkefunn gjort 15.6.2006 (GHØ)
Bjørkefink	T, *	Trolig regelmessig trekkgjest. Av store antall nevnes 100 individer 5.10.2001 (BHL) og minimum 300 individer 26.9.2005 (GHØ).
Grønnfink	T, h, **	Trolig regelmessig trekkgjest og mulig hekkefugl men status er dårlig kjent.
Stillits	h, *	Følgende observasjoner er kjent: 1 syngende hann Nord-Jaren 22.6.1990, 1 syngende hann ved Sagatangen 10.7.1991, 1 individ Sør-Jaren 1.10.2000, 1 individ Sør-Jaren 29.4.2004 (BHL).
Grønnsisik	T, H, **	Trolig regelmessig trekkgjest og hekkefugl men

		status er dårlig kjent. Av store antall nevnes 50 individer 4.10.1997 (BHL) og minimum 50 individer 23.10.2005 (GHØ).
Gråsisik	T, **	Største kjente observasjon er minimum 200 individer 9.9.2006 (GHØ).
Rosenfink	h, **	Arten har de senere år avtatt i antall i Oppland. På 1980-90tallet var arten relativt vanlig bl.a. i kulturlandskapet på Hadeland. Hørtes da regelmessig også langs Jarenvatnet (GHØ), men få notater foreligger om bestandsstørrelse. Fra de siste årene er følgende observasjoner innrapportert: 4 syngende hanner langs vestsida av Nord-Jaren 30.5.1995 (BHL), 1 syngende Sør-Jaren 1.6.1996 (BHL), 1 syngende hann 28.5.1999 (DLF), 1 syngende hann på Nordtangen 9.6.2002 (BHL, GGA, VM), 1 syngende hann 5.6.2003 (ED), 1 syngende hann langs vestsida av Nord-Jaren 7.6.2004 (BHL), 1 syngende individ Sør-Jaren 15.6.2006 (GHØ).
Dompap	T, **	Spredte observasjoner foreligger, bl.a. 5 individer 23.10.2005 (GHØ).
Gulspurv	T, h, **	Største kjente antall er 25 individer på vestsida av Sør-Jaren (rett utenfor verneområdet) 24.4.2006 (GHØ).
Hortulan	S, *	Ingen funn av denne arten de senere år. Hortulan er trolig forsvunnet som hekkefugl i Oppland. Følgende eldre funn er kjent fra Jarenvatnet (kan være utenfor nåværende reservat): 1 syngende ind. på østsida av Jarenvatnet 4.6.1971 (LK)
Sivspurv	T, H, ***	Regelmessig forekommende i verneområdet. Hekkefunn gjort 15.6.2006 (GHØ).

4.4. Forekomst av rødlistede fuglearter i Jarenvatnet naturreservat.

Tabell 6 gir en oversikt over fuglearter fra den norske rødlista (Kålås 2006) som er påvist i Jarenvatnet naturreservat pr. 1.1.2007.

Tabell 6. Forekomst av rødlistede fuglearter i Jarenvatnet naturreservat.

<p><u>Tegnforklaring</u> <u>rødlistekategorier</u> (etter Kålås 2006): RE: Utdødd i Norge CR: Kritisk truet EN: Sterkt truet VU: Sårbar NT: Nær truet DD: Datamangel</p>	<p><u>Tegnforklaring forekomst:</u> H: Hekking påvist h: Indikasjon på hekking T: Opptrer i trekktida, vår eller høst S: Streifgjest, opptrer tilfeldig og uregelmessig/svært sparsomt J: Arten benytter reservatet som jaktområde/matletingsområde i hekketida</p> <p>*** : Forekommer regelmessig og vanlig i aktuelt habitat ** : Forekommer regelmessig, men relativt fåtallig * : Forekommer sporadisk og fåtallig</p>
--	--

Art	Rødliste-kategori	Status	Kommentar
Storlom	VU	T, *	Spredt trekkgjest, spesielt på vårtrekket.
Horndykker	EN	S, *	Observert i trekketid på høst og i myting.
Dvergdykker	NT	S/T, *	Spredte funn i og nær reservatet.
Toppdykker	NT	H, T, **	Regelmessige hekkefunn i Jarenvatnet.
Sangsvane	NT	T, *	Observeres jevnlig. Største kjente antall er 8 individer 29.11.2005
Sædgås	VU	S, *	En observasjon er kjent (1989).
Stjertand	NT	T, *	Spredte trekkobservasjoner foreligger
Knekkand	EN	T, *	Spredt trekkgjest på vårtrekket.
Bergand	VU	T, *	Spredt trekkgjest.
Sjørørre	NT	T, *	En observasjon foreligger (1990).
Lappfiskand	EN	T, *	Spredt trekkgjest.
Fiskeørn	NT	T, J, **	Observeres jevnlig fiske i Jarenvatnet.
Hønehauk	VU	S, *	Observert jaktende i reservatet.
Lerkefalk	VU	S, (J?), *	Observert jaktende i reservatet.
Vaktel	NT	S, *	En observasjon foreligger (1978).
Sivhøne	NT	H, **	Regelmessig hekkefugl, trolig tilnærmet årviss. Hekkebestand: 1-2 par.
Dverglo	NT	S, (T?), *	En observasjon foreligger (2000).

Vipe	NT	T, *	Trekkgjest i beskjedne antall vår og høst. Tidligere hekkefugl i nærområdet.
Brushane	DD	T, *	En observasjon foreligger (1971).
Storspove	NT	T, *	En observasjon foreligger (1995).
Dobbeltbekkasin	NT	S, *	En observasjon foreligger (1979).
Hettemåke	NT	T, J, **	Regelmessig forekommende i reservatet, men status er dårlig kjent. Ikke påvist hekkende.
Makrellterne	VU	h, **	Observeres jevnlig og er trolig hekkefugl i Jarevatnet.
Lomvi	CR	S, *	Relativt mange observasjoner foreligger f.o.m.1997. Største antall er 37 individer 23.9.1997.
Tyrkerdue	VU	S, *	Spredte observasjoner i verneområdet.
Sanglerke	NT	h, *	Observeres jevnlig, men status er dårlig kjent.
Nattergal	NT	S, *	Tre kjente funn fra Jarevatnet.
Bøksanger	NT	h, *	Trolig hekkefugl med 1-2 par.
Stær	NT	T, H, **	Overnattingsplass i reservatet hvor opptil 1000 individer er observert. Avtagende antall de senere år.
Hortulan	CR	S, *	Ingen funn av denne arten de senere år. Hortulan er trolig forsvunnet som hekkefugl i Oppland.

HADELANDS BILLIGSTE SOLSIKKEFRØ !

2770 JAREN 61 33 68 20

4.5. Sammendrag fuglelivet i Jarenvatnet naturreservat.

Jarenvatnet har sin hovedfunksjon både som hekkeområde og som trekklokalitet for vannfugl og spurvefugl. Lokaliteten tiltrekker seg et ikke ubetydelig antall trekkende fugl vår og høst. I tillegg har vatnet en viktig funksjon som myteområde for flere vannfuglarter. Totalt er 128 fuglearter observert i Jarenvatnet naturreservat (tabell 4), av disse artene er 54 vannfuglarter.

Som hekkeområde er det næringsrike Jarenvatnet attraktivt for flere krevende fuglearter. Hekkefaunaen omfatter arter som knoppsvane, toppdykker, sivhøne og sothøne (tabell 5). I sommerhalvåret er innslaget av sangere betydelig i verneområdet, og gjennom årene er både nattergal, sivsanger, myrsanger, rørsanger, gulsanger og bøksanger registrert. Jarenvatnet representerer en naturtype som må betraktes som sjelden i Oppland og framstår som et intakt våtmarksområde med et spennende, variert og ”krevende” fugleliv. Totalt 56 fuglearter er påvist hekkende/antatt hekkende i naturreservatet.

Som trekkområde vår og høst har Jarenvatnet størst betydning for dykkere, andefugl og svaner. Spesielt iøynefallende er de store ansamlingene av knoppsvane som opptrer på høsten hvor opptil 120 individer er notert. Disse fuglene benytter lokaliteten fram til islegging på førjulsvinteren. Ellers er stokkand og kanadagås markerte innslag i trekktida, sistnevnte spesielt på høsttrekket. En lang rekke sjeldne arter opptrer også på lokaliteten vår og høst, og med økt observasjonsfrekvens ville det trolig blitt påvist mange nye arter i verneområdet. Jarenvatnet har i dag intakte kantsoner rundt store deler av vatnet (også utenfor verneområdet). Dette er en viktig faktor for å skjerme fuglene fra forstyrrelser i trekktida.

Som myteområde har Jarenvatnet stor betydning for knoppsvane, toppand og kvinand. Med ansamlinger på opptil 110 kvinender er dette trolig en av fylkets viktigste myteområder for denne arten.

Tabell 6 viser at 30 fuglearter fra den nasjonale rødlista er påvist i verneområdet. Dette er et høyt tall for en lokalitet av såpass beskjeden størrelse, og tallet understreker Jarenvatnets viktige funksjon som fuglelokalitet. Av rødlisteartene er 1 art i *kategorien datamangel (DD)*, 17 arter i *kategorien Nær truet (NT)*, 7 arter i *kategorien Sårbar (VU)*, 3 arter i *kategorien Sterkt truet (EN)* og 2 arter er plassert i *kategorien Kritisk truet (CR)*. 6 rødlistearter er påvist/antatt hekkende i verneområdet.

Fuglelivet knyttet til Jarenvatnet synes å ha gjennomgått relativt få endringer siden fredningstidspunktet i 1990. Framgangen enkelte arter har hatt i Oppland (eksempelvis kanadagås) gjenspeiles imidlertid også i dette området.

Forekomsten av sivhøne og sothøne synes å være noenlunde stabil med en anslått hekkebestand på henholdsvis 1-2 par og rundt 5 par (minimumstall). Artene (spesielt sivhøne) kan imidlertid være vanskelige å observere i deler av verneområdet.

Lauvskogen som omkranser har stor verdi for lokalitetens funksjon som hekkeområde. Et betydelig antall spurvefugl benytter denne delen av verneområdet som hekkeområde og til fødesøk. Med voksende alder vil denne skogen produsere en økende mengde død og døende ved. Dette vil på sikt gi ytterligere gunstige vilkår for mange insektspisende fuglearter. Lauvskogen fungerer også som en gunstig skjerm mot omkringliggende bebyggelse og annen menneskelig aktivitet. Det er dermed av stor betydning at kantsonen rundt vatnet beholdes intakt, også de deler av denne som ligger utenfor naturreservatets grenser.

Landbruk & Verktøy A/S

Postboks 113, 2712 Brandbu
Tlf. 61 33 48 04 – Fax 61 33 58 44

expert

BONUS

Expert Bonus Gran Wiengården, tlf.: 61 33 97 00

Åpningstider: mandag - fredag 10.00 - 18.00, lørdag 10.00 - 15.00

6. OBSERVATØRER

AHA: Anders Hals

AM: Arne Merckoll

DR: Dag Rusten

FR: Frank Rønning

GHØ: Geir Høitomt

IO: Iver Olerud

JR: Jørund Rolstad

LK: Lars Kapelrud

ODE: Olav Dehli

PÅS: Per Åge Skålerud

SMS: Svein Martin Søgne

TØS: Thor Østbye

BHL: Bjørn Harald Larsen

DLF: Dag Leonard Fjellstad

ED: Even Dehli

GGA: Geir Gaarder

HGE: Håkon Glommen Eriksen

JOP: Jon Opheim

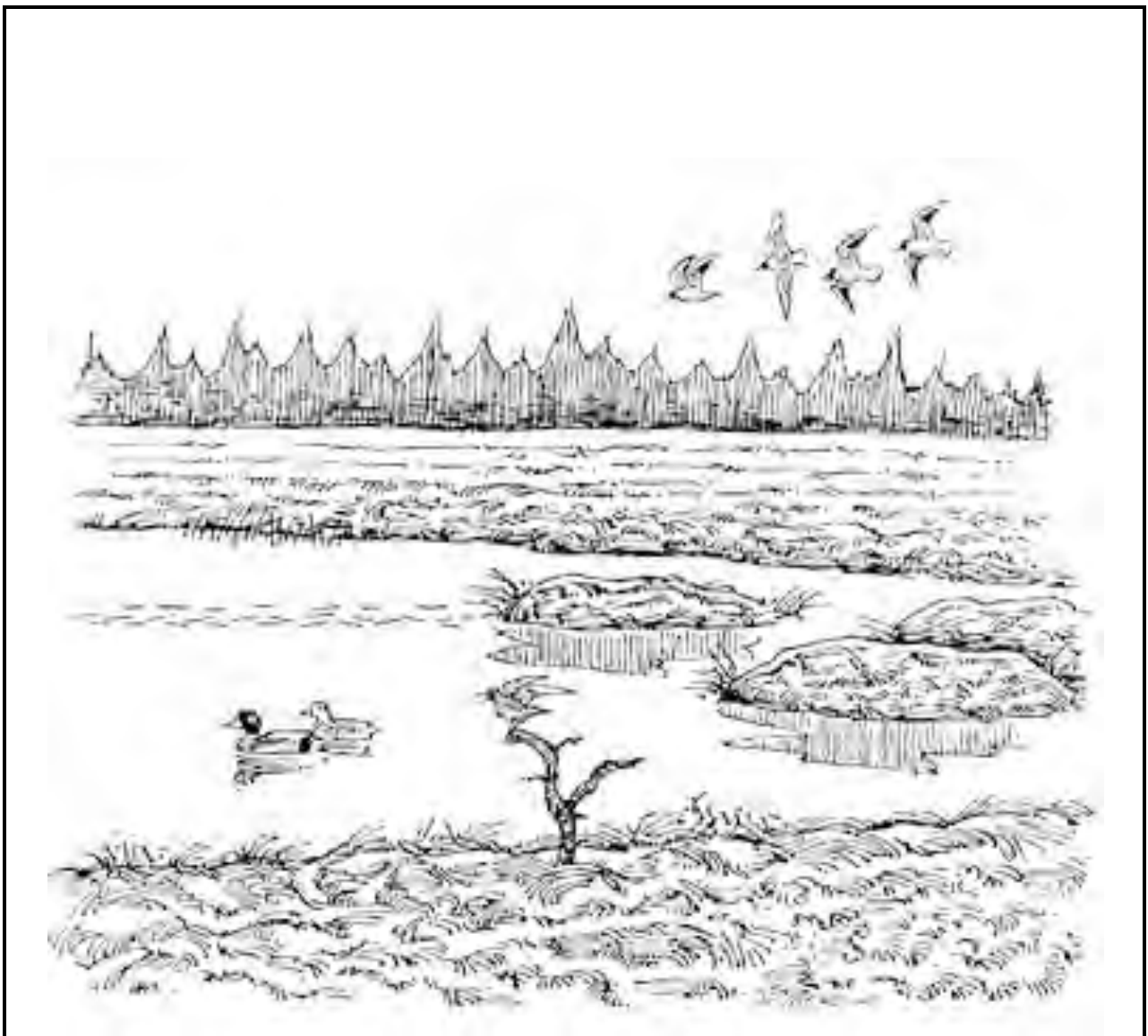
KHO: Kolbjørn Hoff

MH: Marit Løvbrøtte (Haugen)

OR: Odvar Rolstad

SL: Sverre Lundemo

TOD: Tor Ola Dehli

7. RELEVANT LITTERATUR.

- Bergan, M. 2002. *Snøgåsa i Norge – en Osloart*. Toppsykker'n 25: 120-124
- Gaarder, G. 1990. *Knoppsvanas bestandsforhold i Oppland*. Fugler i Oppland 1990-1: 1-25
- Gaarder, G. og Larsen, B.H. 1993. *Våtmarksområder av betydning for vannfuglfaunaen på Hadeland*. Hujon 19. 256-273.
- Hals, A. 1980. *Aves Hadelandis-en oversikt over fugler observert på Hadeland*. Rapport. 33s.
- Kålås, J.A., Viken, Å. og Bakken, T. (red) 2006. *Norsk Rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norway.
- Larsen, B. H. 1991. *Knoppsvanebestanden på Hadeland 1990*. Hujon 17: 131-139
- Larsen, B. H. 1992. *Hekkebestand og hekkesuksess hos knoppsvane på Hadeland 1992*. Hujon 18: 168-170
- Larsen, B. H. 1996. *Utviklingen i mytebestanden av knoppsvane, toppand og kvinand på Hadeland 1990-1995*. Hujon 22: 23-30
- Opheim, J. 1977. *Jarenavatnet – en verneverdig fuglelokalitet i Gran kommune, Hadeland*. Hujon 3: 25-27
- Rolstad, J. og Rolstad, O. 1971. *To par toppdykkere med unger på Hadeland*. Fauna 24: 125
- Sundfør, W. 1977. *Rapport om grovregistreringen av våtmarker i Oppland fylke 1977*.
- Sundfør, W. 1979. *Ornitologisk verneverdige våtmarker i Oppland fylke. Rapport om våtmarksregistreringene i 1977 og 1978*.
- Østbye, T. 1978. *Hovstjern, Gran kommune*. Rapport 14 s.

TRANETELLINGEN I OPPLAND

15 – 16. SEPTEMBER 2007

Av Jon Opheim

I forbindelse med et større overvåkningsprogram for trane ble det for 7. år på rad gjennomført ei høsttelling i Trøndelagsfylkene og Oppland. Prosjektet finansieres med midler fra Direktoratet for Naturforvaltning (DN) i Trondheim.

Årets telling ble lagt til helga 15. – 16. september, og som i de foregående årene ble alle kjente rasteplasser oppsøkt, pluss en del andre egnete jordbruksområder.

I alle disse 7 høsttellingene har Trøndelagsfylkene stått for hovedtyngden av rastende traner, men Oppland fylke kommer her som en god nr. 3. Vi har med andre ord et stort forvaltningsansvar for denne arten.

Tellingene gir også verdifull informasjon om bestandsutviklingen hos trane, samt ungeproduksjon i de enkelte år.

Gjennom disse årene har vi registrert en økning av rastende traner, noe som kommer godt fram i tabell 1. Årets resultat på 793 ind. er det nest høyeste hittil.

Selv om tellingene har vært utført på omtrent samme tidspunkt fra år til år, har vi erfart at tranene har stor trekkuro i denne perioden, og at tidspunktet for når

tranene drar videre bl.a. avhenger mye av værforholdene. Tilgangen på mat er en annen viktig faktor. Store, åpne åkerarealer som står upløyde etter skuronna har her stor betydning.

Når en skal vurdere telleresultatene er det viktig å være klar over disse variasjonene, noe årets resultat i Trøndelagsfylkene bekrefter. Etter mange år med økning av rastende traner også her, ble årets telling historisk dårlig med bare henholdsvis 963 og 1018 ind. i Nord- og Sør-Trøndelag. Et stort antall traner hadde her forlatt rasteområdene kort tid i forveien.

Årets ungeandel på 16,4 % i Oppland ble også høyere enn normalt, se tabell 3, samt merknader til tabell 1.

Tabell 1. Tranetellingen i Oppland 15. og 16.09.2007.

Kommune	Sted	Ad	Juv	SUM	%-juv	1-kull	2-kull	Snitt kull	Antall kull
Vågå	Ved Lalmvatnet	4	2	6	33,3		1	2	1
Sør-Fron	Frya/Hundorp	89	10	99	10,1	4	3	1,4	7
Ringebu	Fåvang-/Ringebuvollene	173	20	193	10,4	14	3	1,2	17
Gausdal	Østre Gausdal	17	8	25	32,0	2	3	1,6	5
Østre Toten	Kolbu/Vindflomyra	338	11*	349	17,5*	3	4	1,6	7*
Vestre Toten	Ved Einavatnet	2		2					
S. og N. Land	Dokkadeltaet	53	14	67	20,9	?	?	?	?
Søndre Land	Ved Fluberg bru	34	18	52	34,6	?	?	?	?
SUM		710	83	793	16,4	23	14	1,4	37

Merknader

* I Østre Toten ble totalantallet på 349 ind. registrert ved innflyvning til overnattingsplassen på Vindflomyra på kvelden 15.09. Ungeandelen var da umulig å observere. På dagtid samme dag ble det foretatt optelling i jordbrukslandskapet i Kolbuområdet, hvor det blant 63 observerte traner var 11 årsunger (17,5 %). Ungeandelen her er således ikke fullstendig registrert. I tillegg mangler registrering av ungfugler på lokalitetene i Nordre og Søndre Land.

På de tradisjonelle lokalitetene Heggefjorden i Øystre Slidre og Røn i Vestre Slidre ble det denne gang ikke observert traner.

Deltakere:

Følgende 10 deltok under årets telling: Svein Bekkum (Frya/Hundorp og Fåvang-/Ringebuvollene), Tom Skånsar Borgersen (Frya/Hundorp og Fåvang-/Ringebuvollene), Per Bådshaug (Lalmsvatnet), Geir Høitomt (Dokkadeltaet og ved Fluberg bru), Bjørn Harald Larsen (Kolbu/Vindflomyra), Jon Opheim (Østre Gausdal og Fåvang-/Ringebuvollene), Jan Kåre Roang (Vindflomyra), Per Åge Skålerud (Einavatnet), Ulf Ullring (Heggefjorden) og Thor Østbye (ved Røn).

Resultatene for perioden 2000 – 2007.

Tabell 2. Høsttellingene av trane i Oppland fylke i perioden 2000 – 2007. Alle tellingene er utført innenfor tidsrommet 11.09. – 22.09.

Kommune	Lokalitet	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Lesja	Lesjaleira				7				
Dovre	Fokstumyra							2	
Skjåk	Risheimøyi							3	
Lom	Ved Tesse		4						
Vågå	Ved Lalmsvatnet	7	16	11	16	10	1	5	6
Sel	Skottvatnet		3		3				
Sør-Fron	Frya/Hundorp	120	71	56	153	217	51	270	99
Ringebu	Fåvang-/Ringebuvollene	141	91	150	104	16	220	37	193
Ringebu	Gullhaugen				3				
Øyer	Sørbygda		2						
Lillehammer	Rustad gard			4		3			
Gausdal	Østre Gausdal	40	68	2	93	50	28	120	25
Østre Toten	Kolbu	60	145	157	93	100	240	381	349
Vestre Toten	Einavatnet	4							2
Vestre Toten	Sivesindhøgda							3	
Gran	Gulsjøen	1							
Søndre Land	Vardalsåsen				2	3		2	
Søndre Land	Svingvoll				4				
Søndre Land	Fluberg bru		5				4	4	52
S. og N. Land	Dokkadeltaet	9	23	17	6	24		29	67
Nordre Land	Åmot				2				
Vestre Slidre	Ved Røn					3		13	
Øystre Slidre	Ved Heggefjorden	36	Ikke telt	8	54	25	6	8	
SUM		418	428	405	540	451	550	877	793

Tabell 3. Andel ungfugl i tranetellingene i årene 2000 – 2007.

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Prosentandel	8,1	8,9	11,1	8,1	13,1	6,6	12,2	16,4

Nyheter fra Europa

Stadig færre fugler i det europeiske kulturlandskapet

Av Magne Myklebust (19.07.2007)

I løpet av de siste 25 årene er antallet fugler i det europeiske kulturlandskapet nesten blitt halvert. EUs politikk med intensiv drift i landbruket må ta mye av skylden for dette. BirdLife Internasjonal jobber aktivt med saken, og krever at EU må foreta en omfattende landbruksreform.

En sammenstilling av data fra 20 hekkefugltaksringer i ulike europeiske land er ikke lystig lesning for den som ønsker et mangfoldig fugleliv i kulturlandskapet. I perioden 1980-2005 har bestandene av de vanlige fugleartene i kulturlandskapet blitt redusert i snitt med 44%. Studiet viser at kulturlandskapet skiller seg ut i forhold til andre habitater med tanke på omfanget av tilbakegang.

Det er The Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS) som står bak undersøkelsen. PECBMS består av forskere fra BirdLife International, European Bird Census Council, RSPB (BirdLifes engelske partner) og Statistics Netherlands.

Kornspurven er en av kulturlandskapsartene i Europa som er i tilbakegang. (Foto: Hans Sagstuen)

Arter som sanglerke, tornskate, kornspurv, vipe og pilfink er velkjente navn i rekken av fuglearter som går tilbake i antall i kulturlandskapet. Organisasjonene som står bak undersøkelsen krever nå at EU gjør omfattende reformer av «Common Agricultural Policy (CAP)». Dette er et omfattende system av subsidier og programmer innenfor EU. CAP har medført en betydelig intensivering av jordbruket i EUs medlemsland.

Intensivering av jordbruket har riktignok blitt redusert gjennom en rekke reformer, men driften er likefullt fortsatt langt fra forenlig med en bærekraftig forvaltning av biomangfoldet i kulturlandskapet.

Ariel Brunner jobber med landbruksspørsmål for BirdLife Internasjonal i Brussel. Han sier at «disse resultatene viser hvor raskt vi trenger en omfattende reform av CAP, slik at det blir en omfattende og målrettet støtte til mer økologiske driftsformer, samt støtteordninger for alle gårdbrukere til en mer miljøvennlig drift.»

Mest bekymringsfull er bestandsutviklingen til kulturlandskapsartene i de nye medlemslandene i øst. Her finner vi noen av de største bestandene av disse artene i Europa. Driften av landbruket i de nye medlemslandene var i mange år ikke så intensiv som i Vest-Europa. Studiet viser dessverre at bestandsutviklingen nå også går i feil retning for kulturlandskapets fugler i Øst-Europa, og man frykter i Bird Life International at medlemskap i EU faktisk har akselerert tilbakegangen.

Brunner hevder at EU har gjort mange gode tiltak for miljøvernarbeidet i Europa, men at dette dessverre ikke omfatter tiltak i kulturlandskapet. Her støttes en utdatert politikk med ikke-bærekraftig intensiv drift i landbruket, mens man unnlater å støtte mer ekstensive og økologiske metoder å drive landbruk på.

Studiet viser også tilbakegang for skoglevende fuglearter; over hele Europa har det i gjennomsnitt blitt 9% færre fugler i skogen i perioden 1980-2005. Det er først og fremst i Nord-Europa hvor fugleartene går mest tilbake i antall i denne perioden. Det er også her den mest intensive driften av skogen foregår.

Dr. Richard Gregory er styreleder i European Bird Census Council. Han sier at «vi har både datagrunnlaget og kunnskapen til å hjelpe fugleartene i kulturlandskapet og skogen. Vi har imidlertid et akutt behov for mer forskning rundt årsakssammenhengene til tilbakegangen. Først da vil vi være i stand til å treffe effektive mottiltak.»

På samme måte som i Norge, sliter vipa også i resten av Europa. Det viser en syntese av 20 hekkefugltakseringer i europeiske land i perioden 1980-2005. (Foto: Ole Jørgen Liodden)

ÅRSMØTET 2008

Det blir avholdt årsmøte på
Bjørns Kro på Vignes torsdag
den 7. februar kl. 17.30

Foredrag etter møte ca. kl 19.30
blir holdt av **Ingar Jostein Øien**,
som kommer fra
NOF – sekretariat i Trondheim.

Hovedtema blir **DVERGGÅSA**
og noe om
KATTUGLE - prosjektet i
Trøndelag.

Velkommen

Om grønnfinken etc.

I siste nummer av Hujon skriver Even Dehli om grønnfinken. Det ga meg anledning til å reflektere litt over så vel denne som andre arters ”kommen og gåen.”

Av Hans Skuterud

Som aktiv fuglekikker fra 1948 var det først i 1975 jeg så grønnfink. Og nå er den som Even skriver en av de vanligste på fuglebrettet. For 50 år siden var det få eller ingen som matet med solsikkefrø. Vinterføring er sikkert medvirkende for grønnfinkens fremgang. Men hvilke andre faktorer gjør seg gjeldende? Er det særlig takket være solsikkefrø at kjernebiteren også er blitt vanligere? Og hva med stillitsens økende antall?

Dompap og gulspurv er gått tilbake. Mindre hestehold og spillkorn har litt av skylda for gulspurvens vedkommende. Hortulanens forsvinning er vel en delvis uløst gåte. På tross av mange milde vintre de siste 15 årene er rapphøna borte. På 20-tallet fantes den så langt nord som i Vågå.

En rekke arter knyttet til kulturlandskapet er som kjent i tilbakegang. Eksempelvis svalene. Hvorfor er det blitt så mye mer kaie, og hvorfor har nøttekråka blitt vanligere? Hvem i Norge forsker, vet eller har en oversikt og dermed kan si noen vettuge ord i sakens anledning? Vi forstår at det oftest er flere årsaker. Insektmidler, jordbruksmetoder, klimaforandringer osv. osv. Men fins det noen samlet oversikt over antatte hovedårsaker til at den og den arten viser en positiv eller negativ trend?

Og så et lite sidesprang: her en dag ble jeg spurt om det fødes like mange av hvert kjønn av for eksempel rype, orrfugl, storfugl. Vet noen noe dessangående?

I siste Hujon var det 26 noteringer for rosenfink. Og alle funnene gjaldt 1 – 3 hanner! Er virkelig hunnene så fåtallige eller usynlige?

Myrhauk-opplevelse

I forbindelse med utvidelsen av Ormtjernkampen nasjonalpark i Oppland, fikk jeg tilsendt diverse rapporter om dyrelivet i området. Etter å ha lest rapporten fra NOF avd. Oppland, forsto jeg at jeg hadde materiale som kunne komme til nytte. Jeg har gjort fugleobservasjoner i området siden 1991, men ble likevel positivt overasket over mangfoldet og antall rødlistearter. At symbolfuglen var den sjeldne Myrhauken spesielt spennende, ettersom dette er en fugl jeg har observert jevnlig.

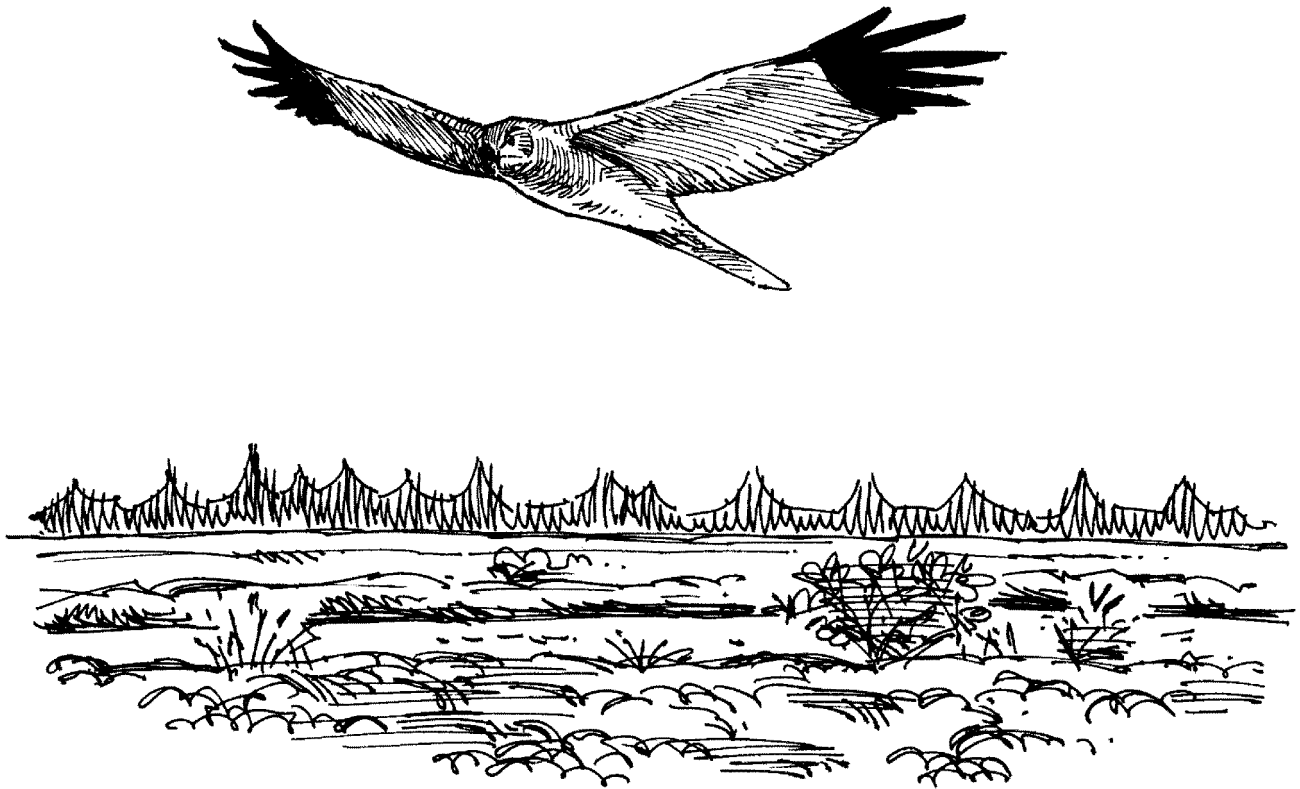

Av Per-Willy Færgestad

Den 16. juni 2007 gikk jeg en tur innover i området sammen med kone og datter. Underveis stoppet vi litt for å spise og drikke. Jeg lot kikkerten sveipe over terrenget og observerte plutselig en Myrhaukhann 1-1,5 km borte. Den jaktet systematisk over området og kom etter hvert nærmere. Den landet litt og fløy opp og jaktet videre.

200 meter – 100 meter – for en fugl! 70 meter – 50 meter - den hadde en pinne i nebbet – nei en musehale stakk ut av nebbet! 40 meter – 30 meter unna – rett over oss fløy den et par ganger frem og tilbake. Så plutselig, opp fra vierkjerret føyk en stor fugl. – Myrhaukhunnen. Hun fløy rett opp mot brystet på hannen. Hannen slapp musa. Hunnen stupte etter musa og fanger den rett ved bakken. Så fløy de litt sammen, før hannen forsvant og hunnen kom tilbake mot oss. Da skrek hun skarpe kekk-ekk-ekk-ekk, landet noen ganger og fløy opp med gress i nebbet og slapp gresstrå fra luften flere ganger over området hun hadde lettet fra.

Hva var dette? Hvilken oppvisning og drama! Vi forsto at vi antagelig var meget nært et reir og trakk oss raskt vekk. Opplevelsen og tankene surret rundt i hodet og etter 3-4 timer gikk jeg alene tilbake og satte meg ned og ventet. En time gikk. Alt var stille – ingen observasjon av hann eller hunn. Jeg måtte ned for å se i kjerret der hunnen fløy opp, for å få en eventuell bekreftelse på hekking. Så plutselig 4 meter foran meg i kjerret, fyker hunnen opp og bak en liten einerbusk lå redet med 3 egg og 2 nyklekte unger! Den ene litt slapp på kanten av redet, den andre meget vital. Jeg tok så noen bilder og stakk vekk med høy puls.

To dager senere gikk jeg bort igjen. Da var den svake ungen borte og et nytt egg klekket. Status var således 2 egg og 2 vitale unger.

Ettersom Myrhauken ruger i ca 30 dager har første egg blitt lagt ca 15. mai. – Senere i sommer, den 20. juli var jeg ved redet igjen. Jeg så ingen voksne fugler og regnet med at fuglungene hadde forlatt reiret, men innenfor 20-30 meter i diameter rundt reiret fløy det opp 2 mørkebrune unger med hvit stjert med svart bånd. 15-20 vingeslag og så i glideflukt med nydelig vipp på vingespissene! Den 24. juli var jeg i nærheten igjen og denne gangen fløy det opp tre flotte unger! Jeg gikk da ned til reirplassen som var helt hvit av fugleskitt rundt reiret og 1 meter utenfor reiret lå et ubefruktet egg.

Av 5 egg ble det altså: 3 flygedyktige unger
                                  1 død unge (1-2 dager)
                                  1 ubefruktet egg

Ungene har blitt observert i området så sent som 5. oktober.

PORTRETTE

Svein Haugen heter en ornitolog bosatt på Lillehammer. Han er lidenskapelig interessert i fugl. Den største engasjementet legger han ned i sine 250 fuglekasser. Dette tar selvsagt sin tid, men gir meget tilbake i form av mange spesielle opplevelser, og ikke minst følelsen av å gjøre noe viktig ovenfor fuglene. Ellers er Svein å se på mange årlige orrhane – og tiurleiker. Om dette og mye mer kan dere lese om i denne utgaven av portrettet.

NAVN:	Sven Haugen
BOSTED:	Lillehammer
ALDER:	53 år
JOB:	Sjåfør hos Rignes Bryggeri

Kjerneområdet;

Området øst for Lillehammer. – Mesnaelva, Mesnasaga, Sjøseterlia, Gropmarka og fjellet innafor.

Ornitologisk høydepunkt;

Oppleve Snøugle på hekkeplass, Så 2 unger i reiret i 1974, og foreldrene satt like ved.

Favorittmåned, og hvorfor?

Alle måneder har sin sjarm, men fra medio april, da skogsfuglen begynner å spille, til medio juni, er den tid jeg ser mest på fugl. Det er på denne tiden trekkfuglene kommer tilbake, og fuglene skal hekke. Det er et yrende liv i marka. En spennende tid.

Er du ofte ute i naturen, Sven?

Så ofte jeg kan. Som regel hver lørdag og søndag. Ellers kan det bli noen turer etter jobb i uka. Tar fri fra jobb 3 uker i mai/juni. Da går det bare i fugl. 8-10 netter på tiur/orrhane leik. Ca 1 uke på utflukt. De siste 3 årene med en kamerat til Svenske kysten. Ca 1 uke brukes til å sjekke de 250 fuglekassene jeg har.

Hvor lenge har du vært medlem i NOF. Avd. Oppland?

Har vært medlem i 6 år.

Hva er det som er så fasinerende med fuglelivet, og hva gir ornitologien deg?

Mangfoldet, Det å følge med fuglene i alle årstider. Det skjer noe nytt hele tiden. Dette gir ro i kropp og sjel. Det gir en fin avkobling i en ellers hektisk hverdag.

Hvordan oppsto din interesse for fugl?

Da må jeg gå tilbake til 4- års alderen. Jeg bodde da på fjellet. En morgen jeg var ute fikk jeg se en flokk hvite fugler.” Det måtte være høner, for det hadde jeg sett hos bestemor.” Husker jeg vasset i snøen til langt oppi livet. Fugleflokken fløy opp, husker jeg syntes det var rart at fuglene kunne fly, for det gjorde ikke hønene til bestemor. Senere har jeg skjont det var ryper jeg såg. Dette var min første fugleobservasjon, og opphavet til resten.

Hva slags kikkert(er) bruker du I felt?

Nikon 10x42

Swaroski ATS Teleskop 20x60 zoom

Har du noen favorittart(er), og hvorfor?

Ugler. Det må være måten de lever på. Vi hører dem oftere enn vi ser dem.

Hva er din tristeste fuglehistorie?

For en god del år tilbake, da jeg skulle på tiurleik. Men der var det ikke mye å se, Hele området var rensket for trær. Dette var en stor leik, bestanden her låg på rundt 10 tiurer en årrekke. Telte 14 individer en gang.

Hva kunne du tenkt deg å bruke mer ressurser på innen fugleverden, hvis tiden strakk til?

Lete etter rovfugl reir.

Hvilket området hadde du gjerne sett vernet?

500m på hver side av Mesnavassdraget. Gamleskogen, særlig rundt der det er tiurleik, og Gropmarka.

Hva anser du som den største trusselen mot fuglelivet I vårt fylke?

Økt ferdsel. Hytte utbyggin i fjellskogen. Utgrøfting av myrer, moderne skogsdrift. Hogging av løvskogen rundt åkrene.

Hva synes du om medlemsbladet Hujon?

Hujon er et fint blad, det har fått et skikkelig løft fra i år.

Hva kunne man gjort for å gjøre Hujon til et enda bedre medlemstidskrift?

Det er sikker mange medlemmer som sitter på flotte naturopplevelser. Skriv det ned og send inn.

Hvilke ønsker og visjoner har du når det gjelder turer og møter?

Turer til Lista, Runde og en del lokaliteter i nærområdet. Møter med kjente foredragsholdere.

Bruker du den eksisterende internettsiden, og hvilke forhåpninger har du til ei ny side som virkelig kan gi oss de brukermulighetene som ei slik side bør inneholde.

Nei, dessverre bruker jeg ikke mye internett, men har tenkt å bli flinkere.

Har du forslag på saker du mener styret vektlegger for lite?

Synes styret i foreningen gjør en god jobb.

Har du noen gode råd når det gjelder fremtiden og rekrutteringen?

- Man burde vekke interessen for barna i tidlig alder, gjerne i barnehagen/skolen.
- Organisere turer med barnehagebarn i nærmiljøet.
- Sette opp fuglebrett i barnehagen, og en fuglekjenner kunne vært på besøk, og fortalt om forskjellige arter.

Hvordan kan og bør styret engasjere medlemsmassen vår?

Sette opp turer/ utflukter og ha kjente foredragsholdere på møtene.

Er du medlem I andre fugle/naturvernforeninger?

Hamar avd., Halland's Ornitologiske forening, Sverige og Fuglevennen

Hekking av knoppsvane ved Egstادتjernet

Av Per Åge Skålerud

De første hvite svaner i Gjøvik kommune

Hekkingene ved Egstادتjernet, startet i hekkesesongen 2004.

I følgekartverket er tjernets egentlige navn: **Eikstadtjernet**, men alle sier Egstادتjernet. Dette var og er enda de første svanene som er registrert som hekkende i Gjøvik kommune. Dette staselige paret er svært så tillitsfulle og lar seg villig mate med brød gjennom sommeren, men litt kvesing og markering hører likevel og naturligvis med. De har vist seg svært produktive og har på de fire årene ved tjernet klekket følgende antall unger:
(se tabell:)

Også Christoffer H. Skålerud (9) er inne i sin andre sesong som svanepasser og medhjelper under svaneflyttingen.

Hekkesesong:	Antall født:	Antall vokst opp:	Flytteaksjon:
2004	4	1	
2005	6	6	3
2006	4	4	2
2007	6	4	2

Alexander H. Skålerud (12) er blitt vant til å håndtere svaner, gjennom de årlige ”prosjekt svaneflytting”

Aksjon flytting!

Det som er mest spesielt, og hovedgrunnen til at jeg skriver denne artikkelen er blant annet at foreldrene drar ifra ungene, og forlater Egstادتjernet mellom den 1. og midten av oktober. Isen kommer gjerne snikende så fort november melder seg. Dette har medført at isen har lagt seg over hele tjernet, og at det gjerne har kommet snø i tillegg. Det ser ut til at enkelte av svanene har klart å komme seg på vingene helt i grevens tid, men dette gjelder ikke alle individene. Hvert år har det gjerne vært en del forskjell på størrelsen på de forskjellige individene. Når det gjelder de individene som ikke kan eller har skjont at de bør fly til åpent vann, så blir man som ornitolog stående over alternative valg!

Tabellen:

Som det fremgår av tabellen, så vokste alle ungene opp både i 2005 og året etter. Det som skjedde under første hekkesesongen er mer usikkert. Ungene ble borte en etter en ganske tidlig på sommeren. Trolig ble de tatt av gjedde. Siden den tid er det noen naboer til tjernet som bevisst har fisket opp mest mulig gjedde. Størrelsen på disse har ligget på inntil 3kg. Hvis det var gjedde som var årsaken, så ser det ut til at tiltaket har hjulpet. Året 2004 var trolig det første året sammen som hekkepar for disse svanene, og om det kan ha hatt noe å si for hekkesuksessen vet jeg ikke. For året 2007 er jeg meget usikker på hvorfor to individer forsvant. Spesielt siden dette i september, da jo ungene skjedde i løpet av snaue to uker var forholdsvis store.

Skal man bare la naturen gå sin gang, og/eller skal man avlive dem. Dette er to svært vanskelige valg å ta, derfor har jeg valgt å fange dem inn og frakte individene til Einafjorden.

Det fremgår av tabellen hvor mange svaner dette gjelder for hvert år. Dette arbeidet krever hjelp, og Bjørn Harald Larsen hjalp meg med dette arbeidet det første året det var aktuelt. Ellers har et ungt par som bor ved tjernet hjulpet til. Etter hvert har mine to sønner bidratt i arbeidet, og har de to siste årene hatt ansvaret for hver sin svane i bilen. Måten dette arbeidet har skjedd på er at man lokker dem med brød, og fanger dem enten ved hjelp av hov, eller rett og slett bare ved hjelp av nevene. Deretter blir de plassert i en svart søppelsekk for frakting til Einafjorden. Det ser ut til at dette fungerer greit også for svanene. Spørsmålet som melder seg hver seinhøst er, hvorfor drar foreldrene fra ungene i begynnelsen av oktober. Er det fordi mattilgangen er for dårlig ved tjernet, og de vil at ungene skal vokse mest mulig helt på tampen før isen kommer??

Ikke lett å være svaneunger etter isen legger seg som et glatt teppe på vannet. De lurert sikkert på hva som skjer, og hvor matfatet ble av. (Fotos tatt den 4. november – 2007)

Matmangel og ekstremvær fører til massedød for alker

Flere tusen alker har den siste uka ankommet Oslofjorden – og mange har også blitt ført inn over land og videre til blant annet innsjøer på Østlandet. Et stort antall av disse sjøfuglene har dødd og dør av sult og utmattelse. Det ligger døde og forkomne alker i sjøen, på strendene og langt inn på land.

Av Morten Ree, Viggo Ree og Frode Falkenberg (27.09.2007)

Kraftig lavtrykk og sterke vinder, i kombinasjon med søk etter næring som ikke lenger er der, er årsaken til alkens masseopptreden.

Skagerrak er et viktig overvintringsområde for sjøfugler. Her tilbringer blant annet store mengder alker vinteren. Man har anslått at opptil 400 000 individer befinner seg i dette havområdet utenfor hekkesesongen. Den skotske bestanden, og deler av den irske bestanden overvintrer her - til sammen 140 000 par. I tillegg finner vi også norske (vesentlig nordnorske) alker i Norskehavet og Skagerrak vinterstid – til sammen ca. 30 000 par. Alle disse fuglene streifer omkring i disse havområdene på leting etter småfisk. Alt tyder på at det blir stadig mindre fisk til sjøfuglene. Alkene spiser i første rekke tobis (havsil), brisling og lodde.

Når alkene ankommer overvintringsområdene i Norskehavet og Skagerrak – og de ikke finner den maten fuglene gjennom tidligere generasjoner har livnært seg på – så må de trekke videre i håp om å finne noe å spise.

Slike forflytninger tærer på kreftene. Derfor får de gradvis dårligere kondisjon og lar seg lett frakte av gårde med vindene. Er vinden sterk og kommer fra sør vil mange bli fanget opp av Oslofjord-trakten, og fraktet nordover til mindre fjordarmer og til slutt i hovedstadsbassenget. Mange fugler har omkommet av utmattelse og sult allerede på vei nordover i Oslofjordområdet.

Bare i Østfoldskjærgården er hundrevis av alkefugler funnet døde. De siste dagers kraftige lavtrykk med sterke vinder i det sørlige Skandinavia har ført et stort antall alker og dessuten noe lomvi inn i Oslofjorden. Over 95 % av fuglene er alker.

Alke i flukt – Foto ved Hans Sagstuen

I det alkene når den nordligste delen av Oslofjorden, flyr et stort antall forvirret rundt på jakt etter føde. Dermed mister de enda mer krefter. Mange av fuglene klarer til slutt ikke å holde seg over saltvannet, og blir fraktet av vinden inn over land – og en del havner på veier, i hager og på jorder. Noen makter å holde seg i luften til de ankommer innsjøer. De siste dagene er det registrert et stort antall alker og enkelte lomvier i både små og store innsjøer på Østlandet, bl.a. Bogstadvannet, Krøderen, Tyrifjorden og Mjøsa. Forrige gang det ble sett alker i Tyrifjorden var i 1877! Fuglene som ankommer de store innsjøene kan overleve der i noen år. Her finner de blant annet krøkle, og kan komme seg i fysisk god form igjen. Men de vil ikke klare å navigere seg ut til saltvannet igjen. Føler de trekkuro eller er blitt skremt beveger de seg hele tiden mot det de oppfatter som åpent hav. Det er nemlig helt naturstridig at en frisk alke vil sette kursen inn over en kornåker eller granskog. Fryser innsjøene til med is på vinteren dør fuglene. Dette skjer hver vinter i alle mindre innsjøer og vann, men bare av og til i de store innsjøene. Lomvier som ankom Randsfjorden og Tyrifjorden høsten 1997 har overlevd der i 10 år!

Trolig har et sted mellom 3000 og 5000 alkefugler ankommet Oslofjordområdet den siste uka. Den britiske bestanden av alke har i likhet med andre sjøfugler hatt en katastrofal hekkesesong på grunn av mangel på småfisk og fiskeyngel, først og fremst tobis. Årsaken til mangel på næring skyldes overfiske og til dels global oppvarming. Mye av tobisen går til dyrefôr, først og fremst til oppdrettslaksnæringen. Den totalt mislykkede hekkesesongen kan være årsaken til at alkene har kommet så tidlig inn i sine vinterområder. Noen få av de havarerte fuglene har vært ringmerket, og de stammer fra Skottland. De alkefuglene som har havnet på land har trolig små sjanser for å overleve. Dersom man finner en alke på land skal man raskest mulig "sjøsette" denne slik at den får en sjanse til å overleve. Det er funnet fugler i Oslo sentrum og innover landområdene. Avmagrete sjøfugler har ingen mulighet til å lette fra flat mark, og må på vannet for å søke næring og eventuelt senere klare å komme på vingene. Oslofjorden er vanligvis rik på fisk, blant annet brisling, så de som har krefter igjen har en viss mulighet til å overleve. Om man finner alker på land i innlandet, og ikke har mulighet til straks å frakte de til saltvann, kan man alternativt sett de ut i de større innsjøene. Men her går de før eller senere til grunne.

Lavtrykket som i flere dager har påvirket været i Skagerrak har vært ganske ekstremt for fuglene. Spesielt har dette hatt stor innflytelse på de som allerede har hatt problemer med å finne nok føde. Det er en sjelden stor opptreden av flere sjøfuglarter som man normalt ikke ser i Oslofjorden.

Her er tyvjoer, havsuler, dvergmåker, havhester, sabinemåker og havlirer i tillegg til alkefuglartene. Vedrørende sistnevnte gruppe er det i tillegg til alker og lomvier også sett alkekonger og lunder. Dette viser at de værmessige forhold den siste uka – i kombinasjon med fuglenes fysiske forfatning - har tvunget en rekke arter til å sluses inn mot Oslofjorden og Oslo.

Norge har ca. 5 % av verdensbestanden av alke, Skottland har ca. 25 %, mens Island har hele 65 %. Arten hekker i fuglefjell, og over 90 % av de norske alkene hekker nord for polarsirkelen.

(NB! Dette er altså ikke "ishavsfugler" på vei mot nord! Det verserer naturlig nok mange forklaringer på denne oppsiktsvekkende forekomsten i norske medier. Dessverre har mer eller mindre kompetente personer spredt feilinformasjon, både mht. fuglenes opphav og hvorfor de har ankommet sørøstlandet. Vi i NOF håper at dette stykket vil være oppklarende både for medier og personer med interesse for fenomenet.)

Hva mer kan man forvente etter en dag i felten? (23.09.2007)

Av Per Åge Skålerud

Formen var ikke helt på topp etter en plagsom forkjølelse, men det lå liksom et selvpålagt krav denne søndagen om at jeg måtte ut i felten. Grunnen var at jeg dagen før fulgte med på internettsiden til Hedmarkingene. Der så det ut til at de boltret seg i lomvier, som visstnok hadde kommet til innlandet og Mjøsa i hopetall. Det i seg selv gjorde ikke at trangen til å dra ut slo meg helt ut. Det skjedde først etter at jeg sendte en E-post til Bjørn Harald Larsen godt ut på ettaen. Jeg lurte på om han skulle rundt Eina snart, godt å vite slik at vi ikke trækker oppå hverandre på samme dag. Etter hvert fikk jeg svar, og der skrev han at det skulle han ikke, for nå var det alke og Mjøsa som gjaldt. Forundret gikk jeg inn på internettsiden til Hedmarkingene igjen, jo så sannelig nå var det alkefunn som strømmet på. Kanskje de hadde tatt litt for lett på det i starten og trodd det var lomvier. Alker derimot er vi ikke bortskjemt med her i innlandsbakevja. Derfor meldte uroen seg i kroppen tidlig denne søndagen som kunne notere seg med tittelen ”23.september”. Spørsmålet var bare hvor jeg skulle reise. Valgene stod mellom Mjøsa og en rundtur rundt Einafjorden. Erfaringsmessig er det spennende med gjess ved Einafjorden på denne tiden av året. Det ble likevel til at jeg bestemte meg for å dra ned til Gjøvik, med tanke på å jobbe meg langs Mjøsa, retning Totenvika. Vel nede på skiblanderbrygga på Gjøvik fikk jeg raskt øye på henholdsvis 3 og 2 individer med alkefugler, i vill flukt med retning nord. Jeg følger de 3 nærmeste individene i kikkertbildet. Det ser ut til at de skal trekke inn mot land, og ganske riktig viser det seg at de går inn for landing ved noen hytter nord for Bråstadvika. – Jeg kaster meg i bilen, men da jeg kommer dit ser jeg ingen fugler. Ganske skuffet drar jeg derfor videre nordover, og ender til slutt opp ved Sveastranda Camping ved Redalen, uten at jeg egentlig har sett noe, eller blitt noe mer klok på hvor de ble av. Jeg dra derfor tilbake til Gjøvik, og ender etter hvert opp igjen på skiblanderbrygga igjen. Det har nå gått en time siden jeg stod der sist. Jeg ser fort to spredte alkefugler i nærheten, men de trekker begge vekk i hver sin retning. – Tror det var alke, men fikk ikke sett dem godt nok. Tenker at jeg likså godt kan bli på stedet å observere fra denne basen. Men raskt drar en unggutt ut fra havna i en racerbåt, og selvsagt må han rase frem og tilbake utenfor der hvor jeg står klar med kikkertene, for å fange opp mulige bevegelser av eventuelle alkefugler. Endelig gir ungypplingen seg med grisekjøringen sin og drar videre, og bra er det. Jeg sitter en stund, men lite nytt skjer. Synd for Mjøsa er stille og fin her hvor jeg sitter, selv om det er litt mer bevegelser enn for en time siden.

Alkeinnvasjonen i Oslofjorden- og innover innlandet er spennende for oss ornitologer, men vi bør være klar over at det trolig ikke bare er vinden som har ført fuglene til uvanlige strøk. – Er det overfiske og klimaendringene som ligger bak dette fenomenet. – Er økosystemene helt ute og kjører, og er vi bikket over det kritiske punkt? (the tipping point) Spørsmålene er mange, og svarene er ikke alltid gitt.

Lenger sør ser jeg at bølgende er mer forstyrrende. Derfor blir jeg usikker på om jeg skal dra videre sørover langs Mjøsa, eller satse ett usikkert kort på Einafjorden. I så fall kan jeg antakelig glemme mer alke jakt for i dag. De urolige bølgende avgjør det hele slik at valget faller rett før den avgjørende rundkjøringen, og bilen plutselig er på vei mot Eina. På Blilistranda blir jeg likevel skuffet, for her blåser det faktisk skikkelig, og jeg føler med ett at jeg har lurt meg selv. Heldigvis kommer jeg på andre tanker da det viser seg at horndykkeren er på plass enda, og i tillegg har det kommet 3 stjertender siden jeg var her for 6 dager siden. Faktisk er fjorden litt roligere da jeg svinger ned mot Odden, rett før kirka. Her nede ligger kun noen kanadagjess. Jeg ser etter hvert at det ligger noen få kortnebbgjess på et jorde på den andre siden. Videre aner jeg en flokk med ender som ligger helt inntil land, litt lengre sør. Storkikkerten må frem, og så sannelig viser det seg å være gjess. Det begynner å komme inn mer tåke og gråvær i fra sør, men det oransje nebbet til grågjessene er ikke til å ta feil av. – Og jeg som egentlig hadde tenkt å dra hjem igjen, for nå har det begynt å småyre. Valget har egentlig gitt seg selv, jeg må videre og rundt fjorden. Kjører først ned ved en gård og går ned til fjorden, men finner ut at jeg må prøve lengre nord. Der treffer jeg bedre, og det viser seg at det er mer gjess på jordene her på vestsiden enn det jeg trodde først. Grågåsflokken ute på fjorden blir vanskelig å telle, siden kikkertutstyret har blitt vått av regnet. Heldigvis gir det seg etter hvert, og like heldig er jeg som er litt forkjøle ennå, for da har jeg litt papir i lommene (faktisk reint) som jeg kan tørke linsene med. Det blir likevel en tålmodighetsprøve, og jeg teller opptil flere ganger. Det gjelder å få et mest mulig riktig antall. – Ikke like lett når gjessene ligger tett, mens de gynger opp og ned i bølgene. Ender til slutt opp med 180 individer, noe som er utrolig bra til Oppland å være. – Og den ferske Eina rekorden fra i fjord er slått med 40 individer. I tillegg viser det seg at det er ca 150 kortnebbgjess og minst 200 kanadagjess i det samme området. – Noen på vannet og noen på jordene omkring. 7 storlom, 5 storskarv lar seg også høre. I tillegg ser jeg en svarthvit fluesnapper. Den skulle vel vært lenger sør nå. Jeg føler med ett en stor taknemlighet til denne dagen, som har gitt en ornitolog så mange store øyeblikk å glede seg over. Jeg drar derfor svært så fornøyd videre, og kaster kun noen blikk utover den urolige fjorden. Plutselig, og rett før Eina sentrum får jeg se den jeg hadde håpet så på, den svart- og hvite alkefuglen. Jeg kaster bilen ut på siden, og setter kikkerten for øynene – hvilket nebb har den. **JES!** Det er en alke. Jeg kommer meg lettere sjokkert ut av bilen, prøver å være forsiktig for ikke å skremme den. Lurer meg opp ved bilen med kikkerten, jo det er en alke. – ”Sjekk det nebbet a!” Her må det prøves med å ta bildetaking tenker jeg midt oppe i kaoset. Kommer meg ut på gangveien, hvor jeg blir stående på kne for montere kamera på kikkerten. Men før jeg er ferdig, får jeg se at fuglen har fløyet. Synd, men jeg fikk i hvert fall sett den klart. – Ny art for fjorden selvsagt! Alke- invasjonen er historisk, men årsaken er neppe positiv. - Noe er galt med havet. Økosystemene rakner i alle bauger og kanter i disse klimaendringstidene.

Greit med overfiske, sier fiskeri- og kystministeren

Fiskeri- og kystminister Helga Pedersen sa nylig i en debatt at overfiske av tobis er helt greit, da den ikke er menneskeføde. Oppdrettsnæringens behov for blant annet tobis som mat for oppdrettsfisk, har vært en medvirkende årsak til den dramatisk dårlige produksjonen for noen av sjøfuglartene i våre farvann.

Av Morten Ree
(26.09.2007)

Det var under et debattprogram med Rasmus Hansson (WWF) på Dagsnytt 18 på NRK at Fiskeri- og kystminister Helga Pedersen kom med denne uttalelsen. Dette vitner om lite forståelse for de naturverdier vi omgir oss med, såfremt det ikke direkte rammer oss mennesker, og er med andre ord et svært egoistisk utsagn.

Helga Pedersen mener tydeligvis at samspillet mellom arter i naturen har liten betydning. Bildet viser en lunde på Runde sommeren 2006. (Foto: Hans Sagstuen)

Ministeren tilsidesetter de økologiske perspektivene fullstendig, noe som vitner om både ignoranse og mangel på vesentlig kunnskap i vår "miljøvennlige" regjering. Tobis har tradisjonelt vært en meget viktig bestanddel i mange sjøfuglers kosthold.

Norsk oppdrettsnæring er storforbruker av fiskefôr som lages av villfisk. For å produsere 1 kg laks eller ørret går det med 4 kg villfisk. Derfor er rovfisket etter tobis (som er en viktig kilde som mat for oppdrettsfisk), sammen med annet overfiske, med på å gi sjøfuglene svært kritiske næringsforhold. En annen uheldig faktor er den globale oppvarmingen som gjør at temperaturene i havet stiger. Mange fiskeslag har som følge av klimaendringen endret sin utbredelse.

Når vi vet at bestanden av lomvi er redusert med over 95 % i løpet av de siste 25 åra, og at andre fiskespisende sjøfugler har hatt en dramatisk tilbakegang, så blir Pedersens påstand veldig drøy. Det at havet tømmes for økologisk viktige fiskeslag, som blant annet tobis, er sannsynligvis en av de viktigste årsakene til at tusener av alker måtte gi opp sin hekkesesong utenfor kysten av Skottland. De fleste av nettopp disse skotske fuglene bruker også Skagerrak som næringsområde utenfor hekketiden. Den næringsmessige tilstanden i dette sjøområdet er dramatisk dårlig, og ting tyder på at de siste dagenes spesielle forekomst av utmattete alkefugler i Sør-Norge, både langs kysten og i innlandet, stammer fra Skottland.

Tilleggs kommentarer av Hujons redaktør!

Som ornitolog, naturinteressert og redaktør for Hujon, blir jeg mektig provosert over slike holdninger fra en fiskeriminister. Selv om det kanskje ikke er i mitt lodd å komme med kommentarer her i bladet, tar jeg meg likevel den friheten, for maken til forvaltningsansvar/forvaltningsfraskrivelse!

Helga Pedersen du fortjener det største og mest råtne egget som er å oppdrive. "Du har virkelig skjønt samspillet i naturen." Jeg skammer meg skikkelig ovenfor utlandet, og ikke minst ovenfor naturen selv, at slike som deg får lov til å sitte som minister i et land som Norge. Jeg ville forventet at vi var mer oppegående i dette resursrike landet. Men politikere som deg viser til stadighet at vi er helt på trynet. – Vi driver en grotesk rovdrift på naturressursene, styrt av kapitals makt, uten tanke for fremtiden og de konsekvensene det måtte få. Det er slike som deg som er årsaken til at sjøfuglene i desperasjon etter føde havner innover i innlandet. Vi så det allerede i 1997, hvor vi opplevde en høyst uvanlig lomviinvasjon. Senere har vi hatt smådrypp med påfyll av lomvier. – Nå opplever vi først og fremst alker i bøtter og spann. Sjøfuglene lider, - og det har de gjort i mange år på grunn av feilslått fiskeripolitikk og akselererende klimaendringer. Bestandene av disse sjøfuglene har gått dramatisk tilbake.

SJØFUGL - INVASJONEN

De aller største observasjonene i Oppland fra september og oktober 2007

Av Per Åge Skålerud

ALKE-observasjoner i Oppland:				
Observasjonssted	Dato	Antall	Kommune	Observatør
Gjøvik	23.09.	7	Gjøvik	Per Åge Skålerud
Kapp	23.09.	1	Østre Toten	Tom Dalhøy
Skjeggestad	23.09.	1	Ringebu	Tom Skaansar Borgersen
Tingbergfjorden	24.09.	2	Øyer	Jon Opheim m.fl.
Dalsjordet	24.09.	3	Gjøvik	Bjørn Harald Larsen
Sveastranda	24.09.	3	Gjøvik	Bjørn Harald Larsen
Losna	24.09.	1	Øyer	Bjørn Harald Larsen
Forr	24.09.	1	Sør-Fron	Hans Skuterud m.fl.
Harpefosdammen	24.09.	1	Nord-Fron	Bjørn Harald Larsen
Lågendeltaet	25.09.	12	Lillehammer	Ragnar Ødegård m.fl.
Hundorp bru	25.09.	1	Sør-Fron	Jens Petter Ous
Bleiken	25.09.	1	Gran	Marit Løvbrøtte
Vangsmjøsa	25.09.	2	Vang	Bjørn Harald Larsen
Raufoss (i hage)	25.09.	1	Vestre Toten	Bjørn Harald Larsen
Totenvika	25.09.	2	Østre Toten	Tom Dalhøy
Jarenavatnet	25.09.	1	Gran	Even Dehli
Dokkadeltaet	25.09.	3	S./N. Land	Geir Høitomt
Harestuvatnet	26.09.	4	Lunner	Per Åge Skålerud
Einafjorden	26.09.	3	Vestre Toten	Per Åge Skålerud
Skjåk (i veikant)	27.09.	1	Skjåk	Avisa GD
Espedalsvatnet	28.09.	1	Sør-Fron	Margaret Eggen m.fl.
Kvamsfjellet (veikant)	03.10.	1	Nord-Fron	Tor Olsen m.fl.
Losnavatnet	07.10.	1 død	Ringebu	Jon Opheim
TOTALT maxtall		54	13 kommuner	

LOMVI-observasjoner i Oppland:				
Observasjonssted	Dato	Antall	Kommune	Observatør
Lågendeltaet	25.09.	2	Lillehammer	Ragnar Ødegård
Jarenavatnet	25.09.	1	Gran	Even Dehli
Harestuvatnet	26.09.	1	Lunner	Per Åge Skålerud
TOTALT maxtall		4	3 kommuner	

DEN INTERNASJONALE FUGLEHELGA

6 – 7. Oktober – 2007

(World Birdwatch)

Denne helgen er fin mulighet til å komme seg ut å telle rått og røti, for å si det sånn. – Ofte dukker det også opp noen sjeldenheter. Dessverre har ikke resultatene blitt offentliggjorte i Hujon på flere år. Det synes jeg var litt trist. Dette er en fin tradisjon og en fin mulighet til å ta turen ut i naturen, men hvis en ikke ser noen resultater av det en er med på, så kan det fort bli til at man ikke føler behovet for å delta lenger. For at vi ikke skal komme dit vil jeg ta opp igjen tradisjonen med en Hujon-artikkel for denne helgen. Jeg har også klart å få tak i tallene for årene 2005 og 2006, Slik at tabellen nå skal være komplett.

Av Per Åge Skålerud

Året 2005

Dette året gav 3 nye arter på lista. Vi fikk vi inn sjeldenheter som gulbrynsanger og lappmeis. I tillegg ble furukorsnebb notert. Gulbrynsangeren ble for øvrig ringmerket oppe på Fokstua. De to lappmeisene ble sett ved Atna, helt på grensa til Hedemarken.

Året 2006

Fjordåret gav 3 nya småfuglarter, men 2006 skulle vise seg å bringe 3 nye vannfuglarter på lista. Dette var godbiter som ringgås, hvitkinngås og snadderand. Ringåsa ble observert ved seilebåthavna på Gjøvik (Fredevika). Hvitkinngås og snadderand derimot ble bokført på Einafjorden. Ellers er det å merke seg kjempeflokken med kortnebbgjess (3000 ind.), og et imponerende antall grågjess fra samme sted (140 ind.)

Året 2007

I år ble den internasjonale tellingen arrangert helga 6. og 7. oktober. Dette er ei markering av fuglevernarbeidet som foregår gjennom Birdlife International. Vi har egentlig ikke hatt noen fellesarrangementer på flere år her i Oppland. Det blir gjerne til at enkeltpersoner tar seg ut til trekklokalitetene rundt omkring, mens andre tar turen til fjells. Andre igjen går kanskje bare rundt i skogen og rusler, og noterer seg det som dukker opp. I så fall skal jeg gi et godt råd: prøv å lag noen granmeislyder. Dette gir forbløffende resultater. Meiser, trekrypere, fuglekonger, hakkespetter, og lignende strømmer mot deg. Det er skikkelig moro når de henger og danser rundt deg i trærne. Til og med spurveugla kan dukke opp. – Jeg hadde to forskjellige individer nå i år, men det har selvsagt litt med flaks å gjøre. Ellers klarte jeg å aktivisere en dvergspett. Det er verdt å prøve, og det blir så mye mer spennende og uforutsigbart. Håper mange flere vil delta ved neste års tellehelg. Målet må bli å klare 100 arter, og et total antall på 20 000 fugl.

* Even Dehli var hovedansvarlig for å samle inn årets resultater fra den enkelte bidragsyter, og har forhåpentligvis sendt dette inn til NOF-sentralt.

Fine forhold rundt Einafjorden, mens det på Raufoss var tåke det meste av lørdagen. Her sees en del av kanadagjessflokken. (Foto: Per Åge Skålerud)

Været var forholdsvis bra. Det hang vel i noe tåke på lørdagen, og enkelte steder ble den værende hele dagen. De som slapp tåka hadde et strålende høstvær. På søndag var tåken forsvunnet de aller fleste steder, men himmelen var kanskje ikke så klar og blå som enkelte opplevde den dagen før. Årets telling gav 2 nye arter på vår etter hvert så lange liste. Dette var ei jordugle i området ved Ormtjernkampen nasjonalpark. Ellers ble minst tre individer av årets invasionsart: alke, observert ved Einafjorden. Foruten alke ble 1 lomvi registrert. Av annet småsnadder som ble bokført, kan nevnes: 1 smålom, 2 horndykkere, 1 grågås og ikke minst ei mandarinand på Lillehammer. 2 kattugler og hele 4 dvergspett bør nevnes. Ei havørn besøkte nok en gang nedre deler av Lågen. Av en myrhauk hekking, ble flere juv. observert ved Ormtjernkampen. Av spurvefugler kan nevnes en enslig munk. Av vadere kan jeg ta med to individer på trekk ved Einadjorden. Høy vannstand i flere av de store innsjøen satte en effektiv stopper for de helt spesielle og store vadertallene.

Stokkendene var den eneste arten som klarte å bryte den magiske 1000-individergrensen.

Gråtrostene som vanligvis dominerer, skuffet denne gangen. I år som for de aller fleste årene, lå deltagerantallet på omkring 10 personer. Disse hadde forhåpentligvis en koselig helg i felten, og takkes i den sammenheng for innsatsen. Til neste år håper jeg flere ser sin besøkelsestid på denne helgen. For hele landet er det vel en 6-8 fylker som deltar, og Oppland ligger helt oppe i tetsjiktet når det gjelder antall fugl som blir notert.

Denne tellingen har etter hvert blitt en tradisjon, og det var faktisk den fjortende sesongen vi deltar.

Nr.	Art	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	Smålom							1	2						1
2	Storlom	2		6	4	2		6	2	2	3		5	5	1
3	Dvergdykker			1		2							2		
4	Toppdykker	2	11	39	15	42	26	35	17	20	18	9	19	5	1
5	Horndykker						1	2	2			1		1	2
6	Storskarv	2	6	2	64	7	15	32	25	48	47	58	105	116	170
7	Gråhegre	16	33	37	28	33	35	51	55	47	31	20	37	53	29
8	Knoppsvane	4	118	109	132	122	100	129	65	89	75	114	52	133	53
9	Sangsvane	1	2	1			3	4		19	13	7			
10	Sædgås					1								3	
11	Kortnebbgås	95	13	282		89	327	10	179	2		800	415	3000	318
12	Grågås					48			10				3	140	1
13	Hvitkinngås													1	
14	Ringgås													1	
15	Kanadagås		22	33	9	13	48	77	128	185	184	98	223	190	185
	Gås ubest.					31									
16	Mandarinand											1			1
17	Knoppand							1							
18	Brunnakke	60	61	111	83	365	120	252	446	147	160	104	157	513	178
19	Snadderand													1	
20	Krikkand	144	96	206	112	187	112	129	268	292	242	60	19	95	42
21	Stokkand	1250	1770	1599	2209	2491	1520	3102	3815	2779	1682	705	1970	1728	1170
22	Stjertand		9	1		1	2		7	2		63	2	2	1
23	Skjeand		3	1											
24	Toppand	45	66	76	95	157	85	176	147	90	88	38	26	88	14
25	Bergand	1					1	2			2				
26	Havelle	1					1		6				1		

Nr.	Art	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
27	Svartand	4			3	9	3	19	3	4				4	1
28	Sjørre				1	2			6						
29	Kvinand	170	129	236	334	368	299	431	424	293	294	116	192	217	
30	Lappfiskand				1										
31	Siland	1	1	4	16	8	1	1	1		6	2			
32	Laksand	81	28	87	207	267	195	92	229	217	243	49	116	196	120
33	Havørn									1				1	1
34	Kongeørn	1				4	4	6	4	5	6	1	4	3	1
35	Musvåk	2		2				1			1		3		
36	Fjellvåk	1		1						2	14				1
37	Sivhauk			1											
38	Myrhauk	1								1				1	4
39	Hønehauk	1	1		1	3	2	5	1	6		2	1	4	4
40	Spurvehauk	1			5	3	7		1	4		1	4	2	3
41	Tårnfalk					2			2	2					
42	Dvergfalk			1	2	1				2					
43	Jaktfalk	1								1					
44	Vandrefalk										1	1		1	
45	Lirype						3	9	50	26	18	2	25		1
46	Fjellrype								4	8	22		5		10
47	Orrfugl	3	5	1	7	4	17	2	12	8	6	4	6		1
48	Storfugl	1	1	1	2	2	1	6	2		1	1	2		2
49	Jerpe	1		1				2			2	1		1	4
50	Vannrikse					1									
51	Sivhøne			2		2			2					1	
52	Sothøne	2	32	62	56	32	57	89	103	35	8	22	4	56	2
53	Trane			111	53	116	150	224	290	446	104	83	314	241	274

Nr.	Art	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
54	Sandlo			2							1			1	
55	Heilo	2				2	10						44		2
56	Tundralo			7						2					
57	Vipe	8		20		7	4	26	1	36	42			8	
58	Dvergsnipe			5							2			1	
59	Myrsnipe		2	9	6	12	3		1	20	10		8		
60	Brushane			3											
61	Kvartbekkasin	1		2		2		4	3	6	1	2	1	9	
62	Enkeltbekkasin	9		94	8	11	9	10	51	30	40	9	5	26	7
63	Rugde	2		1							1				1
64	Gluttsnipe					2									
65	Strandsnipe				1								1		
66	Polarjo						2								
67	Tyvjo				1										
68	Dvergmåke			1											
69	Hettemåke	2	2	13	29	25		1	12	23	4		12	32	10
70	Fiskemåke	320	1	186	460	267	7	473	124	259	18	110	30	191	133
71	Sildemåke			1											
72	Gråmåke	350	270	284	1326	404	705	1070	1295	689	965	1167	351	460	523
73	Svartbak		2	1	4	1	2	2	2	2	2	4	3	4	6
74	Makrellterne											1			
75	Rødnebbterne				1					1					
	Makr./rødn.terne		1												
76	Lomvi				72	1	1	3	2			1	10		1
77	Alke														3
78	Bydue	1+	20	68	56	18	40	180	137	109	28	13	223	86	54
79	Ringdue	70	100	686	33	326	457	1401	206	302	234	151	242	810	20

Nr.	Art	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
80	Tyrkerdue	2	1	3	3							1		5	
81	Haukugle		1			1									
82	Jordugle														1
83	Kattugle											1		1	2
84	Spurveugle				3	2	2	1			2	1	1		5
85	Perleugle				1										
86	Tårnseiler								1						
87	Gråspett	1			1					1	2				
88	Grønnspett		1	3	4		4	11	4	6	7	4	4	5	5
89	Svartspett	2	1		5	1	5	3	1	2	2	1	2	3	5
90	Tretåspett				2			3		2	2	1	2	1	3
91	Flaggspett	1+	2	4	9	6	13	22	6	7	6	4	9	1	14
92	Dvergspett						1		1				1		4
93	Sanglerke	40	1	35	10	21	3	10	21	3				2	5
94	Låvesvale		5	8		8		31	7	2		2			
95	Taksvale		2	2											
96	Heipiplerke	400	8	349	36	54	52	109	47	23	34	6	36	63	
97	Vintererle		3	3		3	6	9	7	10	9	9	5	2	9
98	Linerle	3	12	59	3	15	13	30	5	2	2	5	8		4
99	Sidensvans								30			300			3
100	Fossefall	4	1	2	11	6	7	8	6	9	3	1	8	3	9
101	Gjerdsmett	2	1	2	2	3	1	6	8	8	8		6	3	3
102	Jernspurv							1							
103	Rødstrupe	5	7	9	15	21	32	46	20	21	13	8	22	4	15
104	Svartrødstjert	1							2						
105	Steinskvett	2				3			1	3			2	2	
106	Ringtrost	1													
107	Svarttrost	12	3	4	12	18	107	33	68	66	49	14	20	11	87

Nr.	Art	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
108	Gråtrost	3500	2700	291	1300	3864	1752	5221	3489	3623	3001	1055	1780	954	535
109	Måltrost	1	1	1	58	25	25	4	5	1	1	2	11		3
110	Rødvingetrost	100	500	120	300	234	165	394	318	369	266	404	297	91	192
111	Duetrost	1		2			3	7	4	3	8			4	3
112	Munk						1		2				1		1
113	Gulbrynsanger												1		
114	Gransanger		5	7	2	21	15	10	1	4	5	2	7	2	3
115	Løvsanger			2		2		1	1	1					3
116	Fuglekonge	1+	10	33	11	15	27	36	18	14	138	9	46	14	64
117	Lappmeis												2		
118	Granmeis	1+	1+	37	25	34	31	10	24	41	31	6	31		60
119	Toppmeis	1+	1+	3	1		4	5	1	3	6	3	1	6	9
120	Svartmeis	1+	1+	1	2	5	9	10	3	4	4	2	3	14	71
121	Blåmeis	1+	1+	85	98	135	199	121	105	140	94	23	40	30	155
122	Kjøttmeis	1+	1+	75	157	140	141	186	184	306	190	61	80	86	203
123	Stjertmeis	40	9		7		18	23		16	34	13	20	5	42
124	Spettmeis	1+	2	5	17	13	11	16	28	22	9	6	15	6	34
125	Trekryper	1+		1		1	3	8	5	2	2	3	1	3	7
126	Varsler					1					1				
127	Nøttekråke	2		1	1	4	2	5	5	10		1	2	4	
128	Nøtteskrike	10	1+	22	53	34	98	72	49	79	86	29	12	21	89
129	Lavskrike	3	1	2	8	3	3	7	5	10	6	6	5	9	
130	Skjære	1+		320	380	382	481	436	367	322	401	83	167	229	264
131	Kaie	100	70	451	460	400	848	737	257	174	407	64	603	304	194
132	Kornkråke	1+		50	1	5	25	4	16						
133	Kråke	1+	1+	353	340	275	554	775	477	291	323	67	166	299	303
134	Ravn	6	20	6	27	21	33	20	23	23	31	4	21	25	20

Nr.	Art	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
135	Stær	160	500	329	520	1314	808	322	1696	634	1306	150	1580	336	435
136	Gråspurv	1+	1+	21	140	245	61	104	66	117	63	15	12	112	35
137	Pilfink	30	15	77	150	90	62	123	195	62	20		18	29	46
138	Bokfink	1	20	124	37	42	18	58	39	11	20	10	37	48	5
139	Bjørkefink	10	300	281	700	45	914	1356	380	28	46	1	86	62	22
140	Grønnfink	10	6	121	114	28	170	262	157	230	541		23	86	204
141	Stillits	2		1		1		1	8	2				1	
142	Grønnsisik	130	600	181	350	447	133	613	15	351	28	35	16	523	26
143	Tornirisk			4	1	5		3	15	10				1	
144	Bergirisk					4		6							
145	Gråsisik	1+	100	5	11	133	35	298	1055	196	185	103	27	22	16
146	Grankorsnebb			50		4	1	6	1	16	6	10	15	16	34
147	Furukorsnebb												2		
	Korsnebb ub.					3								27	4
148	Dompap	25	4	35	29	11	29	24	68	25	24	4	17	5	9
149	Kjernebiter				1										
150	Snøspurv					20							2		
151	Gulspurv	20	100	96	127	77	135	65	92	91	104	10	41	7	111
152	Sivspurv	1	10	22	1	20		9	4	3	3	1	6	5	1
	Totalt	7285	7826	8096	10981	13759	11435	19747	17555	13660	12151	6361	9965	11909	7082
	Antall arter	85	71	95	82	96	87	92	97	92	86	81	93	90	93
	Antall arter totalt		97	110	119	128	133	136	139	140	141	144	147	150	152

Totalt 152 arter, hvis vi tar med ei knoppand registrert i år 2000.

Orientering fra styret:

Styremøte på Fokstua 25. august kl. 19.00.

Frammøtte: Even Dehli, Olav Werner Grimsby, Jan Kåre Roang, Bjørn Harald Larsen, Ragnar Ødegård og Jon Opheim

Saker:

- Sak 61/07 Referatsaker.
- Påvisning av høneskrekker i Øyer sammen med grunneiere og Mjøsen Skog i forbindelse med områdetakst, og som sistnevnte har betalt oss for.
  - Svar til Skumsjøen hyttevelforening vedr. måkeplage og ønske om fellingstillatelse. I år hekket det noen få par med fiskemåke og 1 par gråmåke her. Problemet er nok heller innrykk av stormåker fra nærmeste avfallsplass.
  - To barneskoler og 1 barnehage har vært med på ringmerking på Gran.
- Sak 62/07 Innkommen post.
- Godkjent reguleringsplan for Dampsaglia, Lillehammer. Gjelder boliger.
- Sak 63/07 Økonomi.
Kr. 441 200,- i beholdning.
- Sak 64/07. Varsel om oppstart av reguleringsplan for boligfortetting langs øvre del av Kringsjøvegen. Berører biologisk svært viktige områder. Uttalelse sammen med Naturvernforbundet i Lillehammer er levert innen fristen 13.08.
- Sak 65/07. Varsel om oppstart av reguleringsplan for boligfortetting mellom Nordsetervegen – Kantvegen, Lillehammer. Berører biologisk viktige områder. Uttalelse er utarbeidet sammen med Naturvernforbundet i Lillehammer.
- Sak 66/07. Varsel om regulering av Dalan Grus i Øyer (masseuttak i forbindelse med Hafjellutbyggingen). Uttalelsesfrist 01.08. Ingen merknader.
- Sak 67/07. Varsel om regulering av Mosetertoppen, Øyer (del av Hafjellutbyggingen). Uttalelsesfrist ca. 20.08. Ingen merknader.
- Sak 68/07. Reguleringsplan for skytebane og motorsportanlegg på Korsåsen i Lillehammer. Offentlig ettersyn. Uttalelse gjennom Forum for natur og friluftsliv (FNF) er sendt innen fristen 11.06.
- Sak 69/07 Verneplan for 7 skogområder i 6 kommuner i Oppland. Uttalelse er sendt.
- Sak 70/07 Norges Naturvernforbund – skogutvalget. Prosjektsøknad på kr. 35 000,- til registrering av siste rest av gamle naturskoger i Oppland. Har gitt tilsagn om å støtte prosjektet med kr. 10 000,- ved nærmere spesifisering av kostnader.

- Sak 71/07 Melding om bygging av Rosten kraftverk på Sel. Høring vedr. utredningsprogram med frist 30.09. Viktig å påpeke at dette er et verdifullt elveavsnitt av Lågen med store miljøkvaliteter. Må bl.a. vises til ca. 30 år med vintertellinger av vannfugl i området.
- Sak 72/07 Det er opprettet ornitologisk stasjon på Fokstumyra. I denne anledning har vi bevilget kr. 2000,-. Det kan senere ytes driftsstøtte gjennom konkrete søknader.
- Sak 73/07 Kattugleprosjekt med bl.a. systematisk oppsetting av kasser i ulike deler av fylket. Even styrer dette.
- Sak 74/07. Hotellplaner i vannkanten ved Klones. Stort presseoppslag om vår uttalelse.
- Sak 75/07. Vi arbeider med skilting om klatreforbud på en vandrefalk-lokalitet i Gudbrandsdalen. Årets hekking spolert pga klatring. Christin følger opp.
- Sak 76/07. NSKF saker Oppland. Vi må ta et skippertak for å få sendt inn sjeldne observasjoner til NSKF. Frist er satt til september.
- Sak 77/07. Invitasjon til seminar om NOF's faunistiske arbeid 27. - 28. oktober 2007 i Trondheim. Påmeldingsfrist 1. oktober. Even reiser trolig.
- Sak 78/07. Fylkesvis artsoversikt for Norge. Bjørn Harald og Jon følger opp innen 01.09.
- Sak 79/07. Status vervekampanjen. Ca. 100 nye medlemmer til nå. Even leder stort.
- Sak 80/07. Hjemmesida. Jan Kåre, Ragnar og Even administrerer dette foreløpig. Det vil med det første bli lagt ut en "teststasjon" for tilbakemeldinger.
- Sak 81/07. Hujon. Redaktøren etterlyser flere bilder og kortere rapporter.
- Sak 82/07. Høstens tur-og møteprogram gjennomgått. Her vises til eget oppslag i Hujon.
- Sak 83/07. Registreringsprosjekter.
- Årets jaktfalkregistreringer. Har gått som planlagt, men med dårlig resultat. Bare 6 påviste hekkinger. En truet art som trenger oppfølging.
  - Feltarbeid ved Fluberg bru og Hynna utført som planlagt. Rapporter utarbeides i løpet av året.
  - Hønehaukregistreringer Jevnaker. Vi fortsetter denne høsten.
  - Vinteratlas. Bokprosjektet. Mesteparten er gjort, men det står igjen en del tidkrevende finpuss. Bjørn Harald ønsker bistand.
  - TOV prosjektet. Omtrent som planlagt.
  - Tranetelling i 15. – 16. september. Tellekorpsset er klart.
  - Den internasjonale fugledagen 6. og 7. oktober. Even koordinerer.

Neste styremøte hos Jon i Øyer torsdag 11. oktober kl. 18.30.

Jon

Styremøte på hos Jon Opheim den 11. oktober

Frammøtte: Even Dehli, Bjørn Harald Larsen, Ragnar Ødegård og Jon Opheim.

Saker:

- Sak 84/07 Referatsaker.
- Tur til Fokstmyra 25.08. 6 deltakere (en utenom styret!).
  - Trane- og grågåstelling 15. og 16.09. 11 deltakere. 793 traner og 1 gås.
  - Tur til Utsira 27.- 30.09. 5 deltakere. 59 arter, hvorav flere ”godbiter”.
  - Den internasjonale fuglehelga 06. – 07.10. 9 deltakere.
- Sak 85/07 Innkommen post.
- Adresselister for sentralstyret og landsstyret i NOF.
  - ”Vannområde Hunnselva.” Referat fra møte 19.09.07 som bl.a. inneholder plan for overvåking av vassdraget.
  - Tilskudd til friluftslivsformål. Melding om tildeling av midler for 2007.
  - Henvendelse fra Fylkesmannen om planlagt vegarbeid/tunnel forbi Skreiberga i Østre Toten. Kan skade både flora og fauna i Falken naturreservat. Mange rødlistearter i området.
- Sak 86/07. Melding om bygging av Rosten kraftverk i Sel – høring vedr. utredningsprogram. Vi stiller oss svært kritiske til denne store vassdragsutbyggingen. Uttalelse sendt innen fristen 30.09.
- Sak 87/07. Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde. Høring av framlegg til nye verneforskrifter og høring av framlegg til revidert forvaltningsplan. Frist 31.12.07. Tas opp igjen på neste styremøte.
- Sak 88/07. Prosjekt strandsone Mjøsa – referansegruppe. Ønske om innspill/kortfattet tilbakemelding, pluss beskjed om kontaktperson. Vi bør melde tilbake om viktige fuglelokaliteter som må skånes for tilretteleggingstiltak. Bjørn Harald representerer oss og følger opp.
- Sak 89/07. Varsel om igangsetting av planarbeid på ”JBV-tomten” i Fagernes. Berører strandsonen i Strandefjorden. Ingen merknad fra vår side.
- Sak 90/07. Kommunedelplan for Venabygdsfjellet – 5. gangs offentlig ettersyn. Ingen merknader utover det vi har uttalt oss om tidligere.
- Sak 91/07. Initiativ fra Kjetil Bjørklund om å lage ei ”felthåndbok” på 70 – 90 s. om Ormtjernkampen/ Skaget nasjonalpark. Ønsker å etablere en redaksjonskomite snarest, der NOF/Oppland skal være med. Positivt tiltak, men begrenset kapasitet fra vår side. Geir og Jon følger opp.
- Sak 92/07. Terje Lislevand arbeider med NOF-rapport om dvergspett. Ber om å få tilsendt informasjon om reirfunn/reirplassering for arten. Oppfordringen bør publiseres i Hujon.
- Sak 93/07. Status vervekampanjen. 86 nye medlemmer. Even leder stort med 61.

- Sak 94/07. Status hjemmesida. Noe må gjøres. Likevel viktig å få avklart om det vil skje noen samordning på dette fra NOF-sentralt. Tema på samling i NOF 27. – 28.10. der Even deltar.
- Sak 95/07. Tur-og møteprogrammet framover. Ragnar etterlyser forslag og mer initiativ. Årsmøtet fastsatt til 2. februar, Bjørns Kro på Lillehammer.
- Sak 96/07. Registreringsprosjekter. Status.
- Jaktfalk. Rapport under utarbeidelse.
  - Rapport Fluberg bru og Hynna. Rapporter under utarbeidelse.
  - Hønehaukregistreringer Jevnaker. Blir trolig lite feltarbeid denne høsten.
  - Vinteratlas. Bokprosjekt. Uendret status
  - LRSK-database. Hellerud. Status ikke kjent.

Neste styremøte hos Even på Hadeland 29.11. kl. 18.30.

Jon

Offentlige uttalelser:

NVE, Konesjons- og tilsynsavdelingen
Postboks 5091
Majorstua

Øyer 19.09.2007

0301 OSLO

Deres ref.: 200704976-2 ktv/rfl

Oppland Energi AS – Meling om bygging av Rosten kraftverk i Gudbrandsdalslågen med sideelv Høvringsåi i Sel kommune, Oppland.

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland viser til brev av 16.07.07 med vedlagte utbyggingsplaner for Rosten kraftverk med sideelva Høvringsåi i Sel kommune.

Formålet med meldingen er først og fremst å klargjøre hvilke konsekvenser en eventuell utbygging av Rosten kraftverk vil ha for miljø, naturressurser og samfunn. Det bes derfor spesielt om uttalelser til forslaget til utredningsprogram, for eksempel hvilke tema det bør fokuseres på i de etterfølgende konsekvensutredningene, og forhold som bør vektlegges i den videre planleggingen av kraftverket.

Ved å utnytte et fall i Gudbrandsdalslågen på 117 m innenfor en strekning på drøye 5 km er dette et meget omfattende utbyggingsprosjekt med store virkninger på naturmiljøet i videste forstand. Som det største gjenværende stryk- og fossepartiet i ei av landets hovedelver, er det svært betenkelig at denne strekningen planlegges utbygd. Som følge av både tidligere og planlagte utbygginger er en nå i ferd med å endre hele vassdragets karakter - til å bli ei elv nesten helt uten fossende stryk. De biologiske konsekvensene av dette vil utvilsomt bli meget store.

Den planlagte Rosten-utbyggingen vil påvirke det biologiske mangfold over en mye lengre strekning enn selve utbyggingssonen. Det er derfor svært viktig at konsekvensutredningene fanger opp dette, og at det bevilges tilstrekkelig med midler til grundige undersøkelser i hele influensområdet.

I ornitologisk sammenheng vil vi spesielt påpeke Lågen som et viktig overvintringsområde for vannfugl, og i særlig grad for fossekall. Vår forening kan vise til årlige vintertellingene (siste halvdel av desember måned) i alle de større vassdragene i fylket helt tilbake til 1977/78. Disse tellingene har vist at Gudbrandsdalslågen i gjennomsnitt huser hele 31 % av fylkesbestanden, og i enkelte år helt opp mot ca. 40 %. De nordre deler av Lågen byr på gunstige vinteroppholdssteder for denne arten. NOF, avd. Oppland ser det som viktig at disse registreringene inngår i de konsekvensanalysene som skal gjøres.

For Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland

v/Jon Opheim

SISTE NYTT

Perioden 16.08 – 15.11.2007

Av Jon Opheim og Olav Werner Grimsby

Gjess

Vi har fått inn få trekkobservasjoner av **kortnebbgås/gås sp.** denne høsten, sammenlignet med mange tidligere år. Blant observasjonene merker vi oss et par flokker så sent som i november. Ca. 50 ind. over Dovre 19.09., 1 ind. Bråtå i Skjåk 29.09., 1 ind. Hundorp naturreservat, Sør-Fron, 06.10., som dagen etter ble sett på Herøya, Ringeby, ca. 60 ind. over Gildesvollen, Ringeby, 13.09., 2 flokker over Fåvang, Ringeby, 29.09., flokk over Ringeby 02.11., 6 flokker over Hornsjø, Øyer, 27. eller 28.09., liten flokk over Øyer Sørbygd 10.10., ca. 200 ind. over Vingnes, Lillehammer, 13.09., 120-130 ind. over Suttestad, Lillehammer, 29.09., 2 ind. Lågendeltaet 07.10., ca. 95 ind. over Lillehammer 04.11., 150-200 ind. over Sjøseterlia, Lillehammer, 12.10., 11 ind. Fåberg, Lillehammer, 30.10., 38 ind. Breiskallen, Gjøvik, 22.09., Einavatnet, Vestre Toten: 99 rastende ind. 17.09., samme dag henholdsvis ca. 75, 90 og 120 ind., min. 150 ind. 23.09., min. 400 ind. 26.09., 77 ind. 28.09. og 315 ind. 06.10. (alle på trekk). Flokk over Reinsvoll, Vestre Toten, 06.10., flokk over Raufoss, Vestre Toten, 07.10., ca. 250 ind. over Skirstadtjern, Gran, 19.10., ca. 70 ind. over Landåsvatnet, Søndre Land, 28.09. Videre 1 **sædgås** Nordberg i Skjåk noen dager fram til 29.10., 1 **hvitkinngås** ved Dønnfoss i Skjåk 15.10. **Grågås** er bare sett på Einafjorden i Vestre Toten med 1 ind. 17.09 – 15.11. min. 180 ind. 23.09. og 26.09., 19 ind. 28.09. Einafjorden er også et viktig oppholdssted for **kanadagås** på høsten med ca. 200 ind. 17.09. og 23.09. og ca. 220 ind. 26.09. og 02.10. Utover dette min. 71 ind. Eidsand, Gran, 22.08., 15 ind. Lågen på Hundorp, Sør-Fron, 22.09. og 18 ind. Lågen ved Fåvang, Ringeby, 15.09. Høstens godbit på gåsefronten ble 1 **ringgås** av rasen *hrota* ved utosen av Vågåvatnet i Vågå 22.10., der den da hadde hatt tilhold i ca. 14 dager.

Ender

Høstens eneste **gravand** ble sett på Mjøsa ved Mjøsbrua, Gjøvik, 16.08. På Maihaugen i Lillehammer ble 1 **mandarinand** hann en stor attraksjon, inntil den i ei periode i september flyttet ned til en dam i Søndre Park. Når denne ble tømt for vinteren innfant den seg på ny på Maihaugen, hvor den ble sett til langt ut i oktober. Blant gressendene tar vi også med disse observasjonene av **stjertand** på Einavatnet i Vestre Toten: 3 ind. 23.09., 1 ind. 06.10., 2 ind. 14.10., 2 ind. 20.10. og 3 ind. 30.10. **Berganda** blir stadig sjeldnere å se på trekk. Denne høsten ble 2 ind. sett sør for Mjøsbrua, Gjøvik, 13.10., 1 ind. Vassjøtjern, Lunner, 08.08. og 1 ind. Dokkadeltaet 02.10. Av **havelle** kan vi melde om henholdsvis 1 par og 1 hann i Lågendeltaet 13.10. og 20.10., samt 1 ind. Einafjorden, Vestre Toten, 20.10. Periodens største flokk med **svartand** ble 17 ind. sør for Mjøsbrua, Gjøvik, 13.10. Utover dette 5 ind. Bøvertunvatnet, Lom, 16.09., 1-5 ind. følgende 7 dager i Lågendeltaet: 2 ind. 17.10., 5 ind. 20.10., 1 ind. 21.10., 27.10. og 28.10., 2 ind. 11.11. og 13.11., henholdsvis 1, 1 og 6 ind. Svennesvollene, Gjøvik, 25.09., 06.10. og 04.11. og 1 ind. på Einavatnet, Vestre Toten, 20.10. En **sjørre på** Vågåvatnet, Vågå, 30.09. og 2 ind. på Fløafjorden, Nord-Aurdal, 18.10. Til slutt tar vi med hele 398 **laksender** i Lågendeltaet 20.10., som har sammenheng med gytevandringen til lågåsilda på denne tida.

Dykkere

En **dvergdykker** i Lågendeltaet 21.10. og senere 1 ind. i Vassjøtjern, Lunner, 05.11. og 07.11. **Toppdykker** er rapportert fra følgende 4 lokaliteter: 2 ind. Lågendeltaet 23.09. og 25.09., samt 1 ind. 26.09. og 07.10., 3 ind. Skirstadtjern, Gran, 14.09., 1 ind. Einafjorden, Vestre Toten, 26.09. og 02.10., 1 ind. Jarenvannet, Gran, 04.10. Av **horndykker** har vi 1 ind. Fokstumyra, Dovre, 10.09., 1 ind. Angardtjern, Dovre, 26.08., 1 ind. Lågendeltaet 01.09., 1 ind. Einafjorden ved Blili, Vestre Toten, 17.09. og 23.09. og 2 ind. samme sted 06.10. og til slutt 2 ind. Dokkadeltaet 02.10.

Skarver

Storskarven sees nå over hele fylket i stadig større antall. Denne gangen med ny rekord i Lågendeltaet på hele 143 ind. (27.10.). Det blir interessant å følge utviklingen framover og derfor nevner vi alle mottatte observasjoner: 1 ind. Lågen ved Botheimsbrua, Lesja, 24.09., 1 ind. Lågen ved Bellebrua, Lesja, 07.10., 1 ind. Vålåsjøen/Fokstumyra, Dovre, 26.08., 5-6 ind. utosen av Vågåvatnet, Vågå, mye av sommeren og høsten, 1 ind. senest 30.09., 1 ind. Åkrevatn, Nord-Fron, 12.08., 1 ind. Lågen ved Vinstra, Nord-Fron, 13.09., 2 ind. Lågen ved Eidefossen, Nord-Fron, 21.09., 1 ind. Lågen ved Ringebu 15.09., henholdsvis 2 og 1 ind. ved Hundorp, Sør-Fron, 06.10. og 07.10., 3 ind. Lågen ved Forr, Sør-Fron, 22.09., daglig i nordenden av Losnavatnet, Ringebu, med opptil 30 ind. i aug., 35-40 ind. i sept. og 50 ind. i okt., 11 ind. Lågen ved Fåvang, Ringebu, 06.10., 2 ind. sør på Losnavatnet, Øyer, 04.09., henholdsvis 2, 2, 1 og 1 ind. Trettenstrykene, Øyer, 12.08., 05.09., 07.09. og 10.09. Fast på Gillebofjorden, Øyer, til ut i oktober med opptil 7 ind. i aug., 3 ind. i sept. og 1 ind. i okt., 10 ind. i flukt ved Ensby, Øyer,

12.09. og 19.09., fast på Hunderfosdammen, Lillehammer, med opptil 10 ind. i aug., 64 ind. i sept., 74 ind. i okt. og 14 ind. i nov. Daglig i Lågendeltaet med opptil 44 ind. i aug., 54 ind. i sept., 143 ind. i okt. og 60 ind. i nov. Henholdsvis 21, 24 og min. 53 ind. Svennesvollene, Gjøvik, 17.08., 08.09. og 09.09., 5 ind. Ringsjøen, Gjøvik, 28.09., henholdsvis 2-3 ind. og 5 ind. Totenvika 25.09. og 26.09., henholdsvis 1 og 2 ind. ved Kapp, Østre Toten, 02.09. og 20.10., 1 ind. Hutjern, Østre Toten, 25.08., 8 ind. Einafjorden, Vestre Toten, 17.09., henholdsvis 3 og 7 ind. Skirstadtjern, Gran, 31.08. og 05.09., 2 ind. Fallangstjern, Gran, 11.09., henholdsvis 1 og 2 ind. Jarenvatnet, Gran, 11.09. og 04.10., 3 ind. Røykenvika, Gran, 21.10., 7 ind. Landåsvatnet, Søndre Land, 28.09., 18 ind. Gåsesteinen i Granheimsfjorden, Nord-Aurdal, 22.08., 4 ind. Tyin, Vang, 01.10.

Rovfugler

Vi starter med **havørn** som ikke lenger er noen sensasjon i fylket. Fra Lesja meldes det om flere observasjoner på Lesjaleira i løpet av høsten, videre 2 ind. Dyratjern, Lesja, 17.10., 1 ad. ved Dalsvatnet, Lom, 30.09. og 14.10., 1 ad. Hundorp naturreservat, Sør-Fron, 06.10., 1 ad. ind. Lågen i Fåvang, Ringebru, 06.11. og 1 ad. Lågendeltaet 20.10. og 27.10. Høsten bød ellers på gledelig mye rovfugl som følge av det rike smågnageråret. Her tar vi med følgende rapporter av **myrhauk**: 1 ind. Fokstumyra, Dovre, 25.08, samme sted 4 ind. 26.08. og 10.09., 1 hunn ved Buhø, Nord-Fron, 07.08., 1 hann Nysetra/ Tjønnfjellet, Nord-Fron, 15.08., 1 par med 1 unge øst for Breisjøen, Sør-Fron, 06.08., 1 hunn ved Vålbrua, Ringebru, 15.09., 1 ind. ved Saubua, Ringebru, 17.09., 1 ind. Lenningen, Nordre Land, 07.10., 3 årsunger ved Vinstervatnet, Øystre Slidre, 03.10. og 05.10. Fra forrige periode tar vi med 1 hunn i egnet hekketerreng i Grimsdalen, Dovre, 03.06., Trekkende **fjellvåk** er rapportert fra mange kanter av fylket, mer sjelden er **musvåken** på våre trakter, der vi kan melde om 1 ind. Fokstumyra, Dovre, 26.08., 1 ind. Sjøseterlia, Lillehammer, 30.10., 1 ind. Redalen, Gjøvik, 03.09., 6 ind. Elvestua, Gran, 27.08. og 1 ind. Vassbråa, Gran, 05.09. Høstens eneste innmeldte **fiskeørn** ble 1 ind. i Lågendeltaet 17.08. Blant falkene nevnes først en relativt sein **tårnfalk** i Lågendeltaet 02.11. Videre kan vi by på et hekkefunn av **lerkefalk**; 1 par med 1 flyvedyktig unge Foss, Østre Toten, 16.08., pluss observasjon av 1 ind. ved Hunderfossen, Lillehammer, 30.08. Til slutt har vi disse observasjonene av **vandrefalk**: 1 ind. Fokstumyra, Dovre, 26.08., 1 ind. i Sel 03.09., 1 ind. ved Øksendalseter, Ringebru, 04.09., 1 ind. Svennesvollene, Gjøvik, 01.09. og 1 ind. Øvre Årdalsvann, Vang, 14.08.

Vadere

Tjelden kommer tidlig om våren, men forlater oss tidlig på høsten. Vår eneste observasjon er 1 ind. på Hunderfosdammen i Øyer/Lillehammer 11.08. På Fokstumyra, Dovre, ble det ringmerket 1 **kvartbekkasin** 11.10., utover dette ble 1 ind. sett Volla i Lunner, 30.10. Vi tar også med en sein **enkeltbekkasin** fra Svennesvollene, Gjøvik, 04.11. og fra forrige periode 1 **dobbeltbekkasin** mellom Øvre og Nedre Heimdalsvatn i Øystre Slidre 01.08.

Riksefugler

Ei **sivhøne** oppholdt seg i Svartevja i Lågendeltaet 01.09. Av **sothøne** er det meldt om hele 47 ind. i Jarenvatnet, Gran, 04.10. Ellers tar vi med 2 ind. i Dokkadeltaet 02.10. og 1 ind. på hekkelokaliteten Åsjo i Lom så sent som 10.10.

Joer og måker

En **fjelljo** ble den 15.09. sett på Kollhø i Lesja. Periodens eneste **sildemåke** ble sett i Lågendeltaet 24.09. **Svartbaken** har derimot hatt tilhold i Lågendeltaet i hele perioden med opptil 4 ind. i august, 6 ind. i september, 9 ind. i oktober og 9 ind. i november. Ellers 2 ind. på Hunderfosdammen i Lillehammer 16.09. Til slutt hele tar vi med hele ca. 1785 **gråmåker** i Lågendeltaet 17.11.

Ugler

Først en god nyhet om hørt **hubro** på en tidligere ikke kjent lokalitet i Skåbu, Sør-Fron, 30.08. Like gledelig er mange rapporter om **snøugle**, men for de fleste av disse kan vi dessverre ikke utelukke forvekslinger med andre arter (spesielt jordugle og myrhauk hanner). Dette er innmeldt: 1 ind. i treningsområde for hunder på Hjerkin, Dovre, 21.09., 1 ind. Refjell, Sel, i august, 1 ind. sittende på en stein ca. 1100 moh sør for Seterkampen i Saukampen, Nord-Fron, 04.08. og 15.08., 1 ind. (med god beskrivelse) ved Nyskolla på grensa mot Øyer i uke 42 (15.10.-21.10.). 1 ind. Åsdalsetra, Øyer, 12.10., sikre funn av gulpebolle og mytefjær ved Belgen, Vestre Slidre, 02.09. Ved Nysetra i Kvikne, Nord-Fron, ble det sett 1 **haukugle** 10.08., 17.08., 09.09., 05.10. og 06.10., samt 2 ind. (hvorav en ungfugl) 07.10. Et kull ved Breistulen/Saghaugen, Nord-Fron, på forsommeren tas også med fra forrige periode. **Kattugle** er sett på følgende steder: 1-2 ind. Gildesvollen, Ringeby, 11.09., 1 ind. ved Rv 4 i Hunddalen, Gjøvik, 10.11., 1 ind. ved Skirstadtjern, Gran, 28.08., 1 ind. i Brandbukampen, Gran, 04.09. På Fokstumyra ble det merket hele 4 **hornugler** denne høsten. Ellers mange funn av **jordugle**, senest 1 ind. ved Venabu i Ringebufjellet 01.11.

Ei **skogdue** er rapportert fra Ringen i Østre Toten 16.08. En liten bestand av **tyrkerduer** holder også stand, eller sporer vi en liten oppgang? Vi kan melde om 5 ind. i Søndre Park, Lillehammer, 25.09., 2-3 ind. i Jernbaneparken, Gjøvik, 08.10., 2 ind. Moen, Gran, 04.09. og 20.10., 2-3 ind. Steffensrud på Bøverbru, Vestre Toten, 08.10. og 10.10. og til slutt et hekkefunn i boligfelt på Dovre fra forrige periode. Her ble minst 1 unge sett på sommeren/høsten.

Isfugler

En av høstens virkelige godbiter ble en **isfugl** i flukt langs Vismunda ved Svenesvollene, Gjøvik, 08.09.

Alkefugler

Også denne høsten dukket det opp **lomvier** langt inn i landet, hvor vi kan melde om henholdsvis 1, 2, 1 og 1 ind. Lågendeltaet 23.09., 25.09., 01.10. og 07.10., 1 ind. Jarenvannet, Gran, 25.09. og 1 ind. Harestuvannet, Lunner, 26.09. Enda mer oppsiktsvekkende var storinvasjonen av **alke**, som er omtalt annet sted i bladet. Her følger derfor bare noen tilleggsobservasjoner/utfyllende kommentarer. Henholdsvis 6, 4 og 5 ind. Lågendeltaet 23.09., 24.09., og 26.09., 1 ind. Mjøsa ved Dalsjordet, Gjøvik, 15.10., 1 ind. Smedmoen, Gjøvik, 26.09., 1 dødt ind. Engelandsvika på Mjøsa, Gjøvik, 06. eller 07.10., 1 ind. Totenvika 23.09., 1 ind. Mjøsa ved Kapp, Østre Toten, 26.09., henholdsvis 1, 1, 3, 3-5, 1 og 2 ind. Einafjorden, Vestre Toten, 23.09., 28.09., 02.10., 06.10., 20.10. og 16.11., 2 ind. Jarenvannet, Gran, 19.10. og 20.10. Fuglen som ble funnet langs vegen mot Kvamsfjellet, Nord-Fron, 03.10., ble tatt hånd om og sluppet i Lågen. Fuglen på Espedalsvatnet, Sør-Fron, 28.09., ble dagen etter funnet død i fiskegarn. Fuglen på Forr, Sør-Fron, 24.09. ble tatt hånd om og sluppet i god form. Fuglen på Skjeggestad, Ringebu, 23.09., var sterkt avkreftet. Den døde fuglen i nordenden av Losnavatnet, Ringebu, 07.10., var halvspist og hadde ligget her i flere dager.

Ei alke ble funnet på vegen ved Bleiken i Gran. Observasjon og fotografering av Marit Løvbrøtte, eller Haugen som mange kjenner henne som før hun giftet seg.

Spetter

Fra forrige periode tar vi med ringmerking av 1 **vendehals** på Fokstumyra, Dovre, 28.07. Og så kanskje høstens beste nyhet: 1 **hvitryggspett** er rapportert fra Heggenes i Øystre Slidre 08.11. Høsten bød på flere **dvergspetter** enn vanlig. Henholdsvis 1 og 2 ind. ringmerket på Fokstumyra 18.08. og 22.09., 1 ind. ved Ile i Øyer Sørbygd 20.08. og 21.08., 1 ind. sør for Bårdseng, Øyer, 07.10., 1 ind. Bøbakken i Midtbygda, Øyer, 23.10., 1 ind. Lågendeltaet 06.10., 1 ind. Breiskallen, Gjøvik, 07.10., 1 ind. Eina, Vestre Toten, 21.10. og 1 ind. Lenningen, Nordre Land, 07.10. En **gråspett** i Fåvang, Ringeby, 13.11.

Svaler og erler

2 **låvesvaler** i Vågå sentrum 10.10. er senere enn normalt, i alle fall så langt nord i fylket. Høstfunn av **skjærpiplerke** hører med til sjeldenhetene. Den 01.09. ble 1 ind. ringmerket på Hjerkin, Dovre. **Vintererla** har etter hvert blitt vanlig å se langs våre elver og bekker. Følgende er innrapportert: 1 ind. Hundorp naturreservat, Sør-Fron, 26.08., 1 ind. i nordenden av Losnavatnet, Ringeby, 07.10., 1 ind. utosen av Mosåa, Øyer, 11.08., 1 ind. ved Ile i Øyer Sørbygd 19.08. og 05.10., 1-2 ind. (8 observasjoner) i Lågendeltaet 11.08.- 20.10., henholdsvis 1 og 2 ind. Rinnas utløp i Vingrom, Lillehammer, 23.09. og 06.10., 4 ind. Svennesvollene, Gjøvik, 08.09. og 06.10., 2 ind. Rambekkvika, Gjøvik, 11.10., 1 ind. Kapp, Østre Toten, 23.09., 3 ind. Vigga mellom Jarenvatnet og Røykenvika, Gran, 15.09., 1 ind. Vigga nord for Brandbu, Gran, 04.10. Til slutt ei sein **linerle** fra Fåberggt. i Lillehammer 04.11.

Troster

Periodens absolutte bombe kommer fra Hjerkin på Dovre, hvor 1 **blåstjert** ble rapportert sett 01.09. Det må opplyses at observasjonen må godkjennes av Norsk sjeldenhetskomite for fugl (NSKF), før vi kan krysse den av som ny art for Oppland.

Trolig har vi også en godsak til fra Dovrefjell. Så sent som 11.10. ble det ringmerket 2 **steinskvetter** på Fokstumyra som etter vingemålene å dømme var rasen *leucorhoa* - altså av grønlandsk opprinnelse, og i så fall første funn i Oppland. Vi må også ta med hele 880 ringmerkete **blåstruper** på Fokstumyra.

Sangere

Fra forrige periode tar vi med ringmerking av 1 **sivsanger** på Fokstumyra 02.08.

Ellers har ringmerkingsvirksomhet på Hadeland resultert i flere **rørsangere**, først 1 ind. Jarenvatnet, Gran, 28.08., deretter 3 ind. Skirstadtjern i Gran, 29.08. og 09.09., samt 2 ind. 14.09. og 15.09. og 1 ind. 23.09.

Den 09.09. ble også 1 **myrsanger** ringmerket på Skirstadtjern i Gran. 2 **munk** såpass sent som i første halvdel av oktober tas også med fra en villahage i søre del av Lillehammer.

Fluesnappere

Tar med en meget sein observasjon av **gråfluesnapper** i Lom sentrum 23.10.

Stjertmeiser

En oppsiktsvekkende stor flokk på min. 40 **stjertmeiser** må tas med fra Roverudmyra, Lillehammer, 22.10. Arten har for øvrig vist seg mange steder i fylket denne høsten, bl.a. som ny art på Fokstumyra, der 4 ind. ble ringmerket.

Varslere

Først en observasjon av **tornskate** fra forrige periode: 2 hanner ved Helin i Vang på sommeren. Av **varsler** har vi bare fått inn 1 ind. fra Lesjaleira, Lesja, 04.10. og 1 ind. Goppollen i Ringebru tidlig i oktober.

Kråker

1 - 2 **nøttekråker** jevnlig å se på en foringsplass i Sjøseterlia, Lillehammer, i oktober, videre 1-2 ind. daglig i søre del av Lillehammer 25.08.-28.10., 1 ind. Lena sentrum, Østre Toten, 11.10., 1 ind. Brandbukampen, Gran, 21.08., 01.09. og 21.10., 1 ind. Skirstadtjern, Gran, 07.08. og 31.08., 1 ind. Sølvberget, Gran, 23.10., 1 ind. Moen, Gran, 03.11. og 1 ind. Vassjøtjern, Lunner, 24.08.

Finker

Stillits så langt nord som Vågå hører med til sjeldenhetene. Her ble 1 ind. sett ved Lye gard i uke 42 (15.10.-21.10.). Ellers 3 ind. Liajordet, Nord-Fron, 09.11., 3 ind. Jørstadmoen, Lillehammer, 11.11., 2 ind. i Vingrom, Lillehammer, 16.11., 5 ind. Hveem, Østre Toten, 22.09. og 2 ind. ved Vassjøtjern i Lunner 13.10. På Fokstumyra, Dovre, ble 1 **polarsisik** ringmerket 26.08. og senere 2 ind. 14.10. Fra Gropmorka i Lillehammer har vi 2 **konglebit** 30.10. Til sist har vi disse observasjonene av **kjernebiter**, hvorav flere på foringsplasser: 1 ind. Gildesvollen, Ringebru, 10.09., 1 ind. ved Statens Hus, Lillehammer, 21.09., 1 ind. ovenfor Vingnes, Lillehammer 14.10., 1-4 ind. (ad. og juv.) jevnlig i hage sør i Lillehammer 28.08.-09.10., henholdsvis 4 juv. og 1 ind. Kapp, Østre Toten, 16.09. og 20.10., 1 ind. Bøverbru, Vestre Toten, 19.08.

NB! Observasjoner for perioden 15.11.07 – 15.02.08 sendes

UMIDDELBART til:

Olav Werner Grimsby, Heimhovda 16, 2660 Dombås

Tlf: 61 24 50 17 / mobil: 97626788, E-post: wgrimsby@online.no
eller

Jon Opheim, 2636 Øyer, Tlf: 61 27 43 05 / mobil: 90 50 37 06,

E-post: jon.opheim@statskog.no

FUGLEFØRING

Vintersesongen er i full anmarsj, og mange er allerede i gang med å fore fuglene. Det kan likevel være godt å få noen råd om denne aktiviteten, enten man er en dreven fuglefører, eller man har lyst til å starte opp med å hjelpe fuglene gjennom vinteren. Det å sitte inne å studere fuglenes aktivitet på brettet en kald vinterdag gjør noe med en selv også. På en måte kan man si at fuglenes tilstedeværelse er med på å skape glede hos fugleføreren, og hjelper vedkommende gjennom en vanskelig årstid. Jeg har derfor hentet litt stoff om fugleforing fra nettet. – Håper det gir inspirasjon!

---

redaktørens nettstoff

HVORFOR GIR VI MAT TIL FUGLENE?

Det kan være flere grunner, for eksempel:

- Det kan være morsomt og lærerikt å se på fugler som spiser.
- Når det er kaldt og mye snø, kan mange fugler ha problemer med å finne nok mat.

HVORDAN KAN VI GI FUGLENE MAT?

Det er mange måter du kan gi fuglene mat på. Jo flere måter og fôrtyper du bruker dess flere fugler vil komme. Nedenfor finner dere noen eksempler på hvordan vi kan mate fugl og noen fordeler og ulemper ved de ulike måtene. De 7 første eksemplene omhandler det vi kan kalle ”**Vanlig fugleføring**” hvor dere gir mat til fuglene på en fugleføringsplass, for eksempel i nærheten av skolen eller der du bor. I tillegg kan dere kanskje ta dere en tur til en elv, innsjø eller en dam i en park og studere fugler der både før og mens dere gir mat til dem. Dette har vi her valgt å kalle **Fugleføring ved elv eller innsjø**.

BYGGER'N
— ALMENNINGSBUTIKKEN —
2770 Jaren. Telefon 61 33 42 00. Telefax 61 33 62 30

”VANLIG FUGLEFØRING” – INFO

Vi kan legge maten direkte på bakken.

Fordel:

- Veldig enkel metode.
- Noen fugler liker best å finne maten sin på bakken. Det gjelder for eksempel gjerdesmett.

Ulempe:

- Maten kan lett bli dekket av snø hvis det ikke er tak over.
- Fugleskit kan blande seg med maten og fuglene kan bli syke.

Pass på:

Hvis du bruker denne metoden, bør du holde stedet rent eller bytte plasser med jevne mellomrom. Pass også på at katter og andre rovdyr ikke har skjul like ved fôringsplassen slik at de kan overraske fuglene.

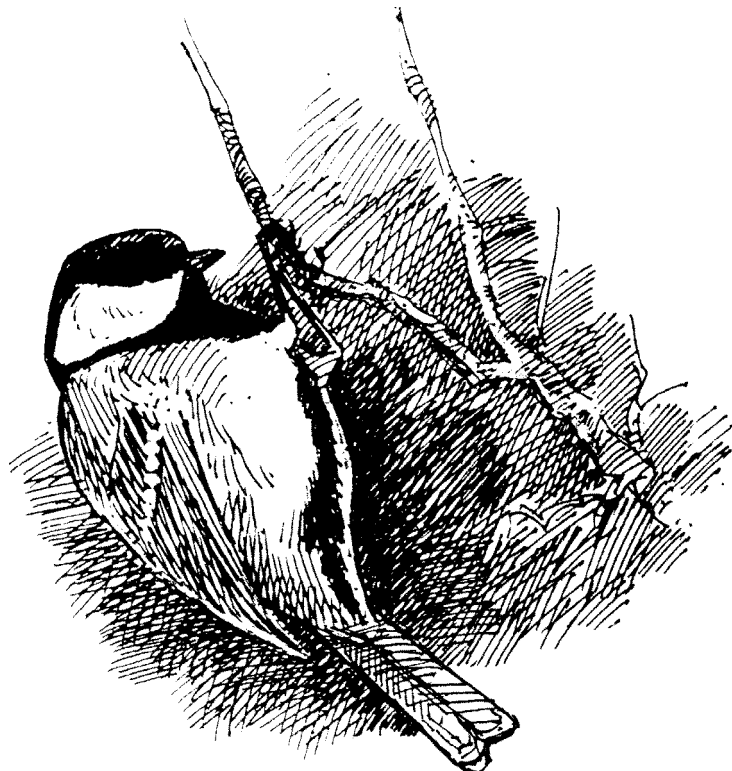
Vi kan bygge en fôringsautomat. Se tegning.

Fordel:

- Det kommer ikke fugleskit i maten.
- Maten blir ikke dekket av snø.
- Den inneholder mat for en lang periode.
- Dere får trening i snekring ved å bygge fôringsautomaten.

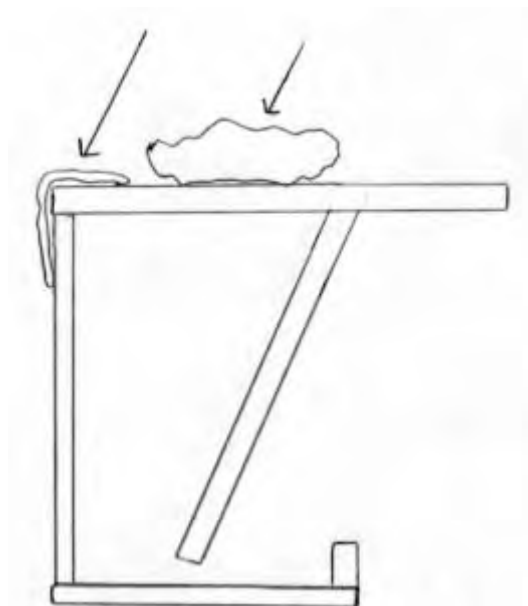
Ulempe:

- Ikke alle fugler liker å spise av en fôringsautomat.
- Fuglene tar ofte et frø og forsvinner fort før du får tid til å studere dem.

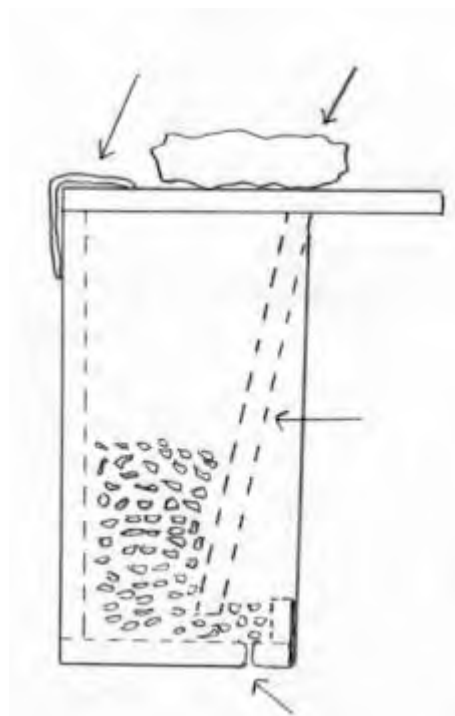

Nedenfor sees et tverrsnitt av en fôringsautomat

Hengsel   Stein
(holder lokket på plass)

Nedenfor sees en fôringsautomat
med sideveggene på plass

Et lite hull i bunnen slik at vann kan
renne ut.

Vi kan bygge et fuglebrett. Se tegning.

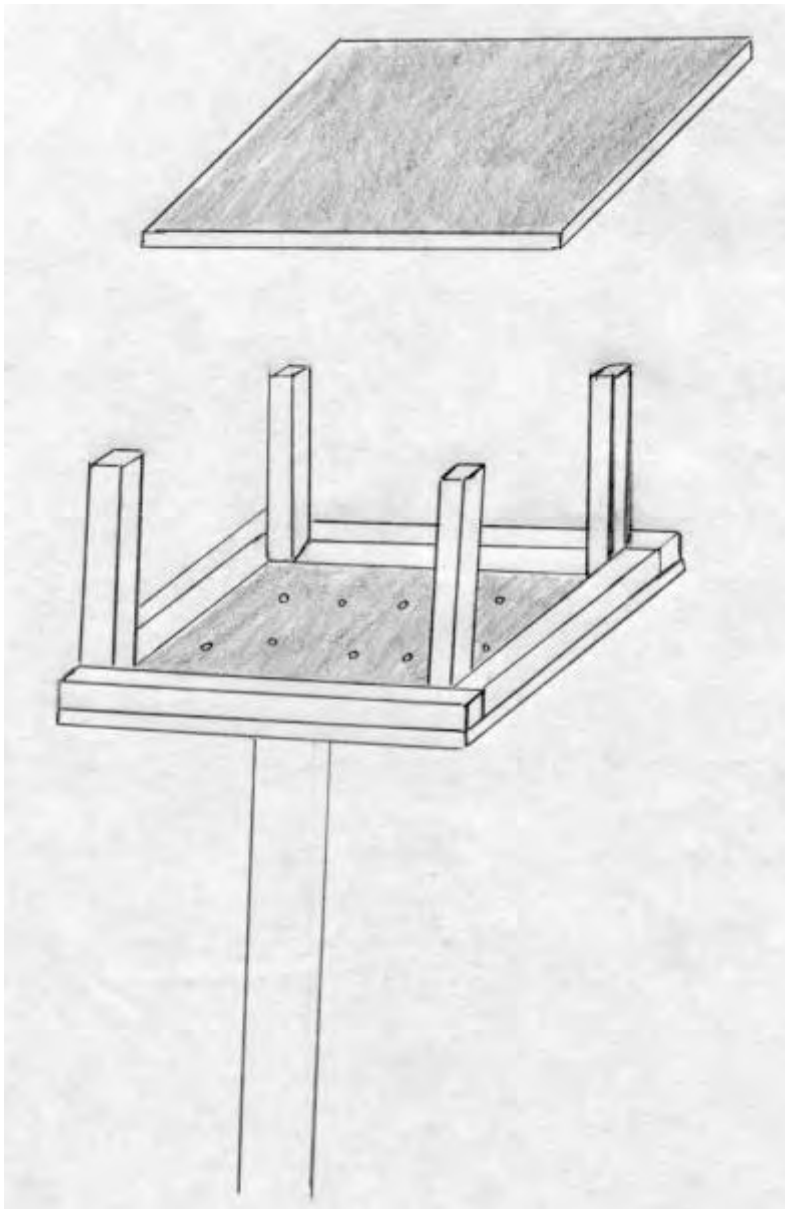
Fordel:

- Tiltrekker mange fugler.
- Fuglene er bedre beskyttet mot rovdyr enn når de spiser mat fra bakken.
- Hvis det har tak, blir ikke maten dekket av snø.

Ulempe:

- Fugleskit kan blande seg med maten og fuglene kan bli syke.
- Noen fugler liker ikke å spise av et fuglebrett blant annet fordi de er redd andre fugler.

Pass på: Prøv å hold fuglebrettet mest mulig rent for fuglemøkk.

Dere kan sage over en kokosnøtt, bore hull i enden, tre et tau igjennom hullet og henge opp den ene halvdel med åpningen ned. Mange fugler liker kokosen.

5. Når kokosen er oppspist kan du bruke det halve kokosnøttskallet til å lage en meisebolle. Se tegning. Smelt litt fett, for eksempel Delfia-fett, i en panne, ha litt fuglefrø oppi og hell blandingen over i kokosnøttskallet eller et annet beger. Har du valgt et plastbeger kan du gjerne fjerne plasten før du henger opp meisebollen.

Fordel:

- Fuglene bruker tid til å få i seg maten, og du får tid til å studere dem.
- Maten holdes ren for fugleskit.
- Maten blir ikke dekket av snø.

Ulempe:

- Mange fugler liker ikke å spise av en meisebolle.

Pass på:

Ikke varm fett for mye opp, det skal bare så vidt smelte. Vær forsiktig med varmt fett.

1.

3.

2.

Dere kan tre noen hele peanøtter med skall eller noen eplebiter inn på en streng og henge det opp. Fordelene og ulempene er her omtrent som ved meisebollen.

Dere kan selv finne på andre måter å gi fuglene mat på eller dere kan finne andre metoder i fuglebøker eller på nettet.

HVOR SKAL VI PLASSERE FÔRAUTOMATEN M.M.?

Først av alt må dere plassere fôrautomaten, fuglebrettet eller hva dere har laget, et sted hvor dere kan se det og har gode muligheter for å studere fuglene.

Dernest bør dere passe på at katter eller andre rovdyr ikke så lett kan snike seg inn på fuglene. Kanskje kan dere plassere det på vinduskarmen eller veggen rett utenfor vinduet?

Større ting som fuglebrett og fôrautomater bør helst ikke henge i et tau med mindre stedet er meget godt beskyttet for vær og vind. Da er det bedre å plassere det på en stadig stolpe eller trestamme. Mange fugler er redd store åpne plasser, derfor er det en fordel med et tre eller en busk i nærheten av fuglebrettet. Her kan fuglene mellomlande, og her kan de sitte å spise maten.

HVILKEN TYPE MAT ELLER FÔR SKAL VI GI FUGLENE?

Igjen er det mange muligheter. Litt variert kost er bra. Nedenfor er noen forslag. Solsikkefrø er gjerne det mest populære. Men ikke alle fugler liker det, og derfor er det best med en blanding.

Usaltete peanøtter, hirsefrø, havregryn eller andre kornslag og brødrester er andre forslag.

Videre kan du prøve ost, usaltet fett, frukt eller matrester dere har til overs.

FLERE TIPS OM FUGLEFÔRING

Dere trenger ikke henge ut fuglebrettet straks det begynner å snø. Den første snøen forsvinner som regel igjen etter kort tid samtidig som den er et signal til de siste trekkfuglene om å dra sørover. Man trenger heller ikke mate fuglene gjennom hele vinteren hvis man først har begynt å mate dem. I mildværsperioder er det tvert imot en fordel å ikke mate fuglene fordi da er faren for spredning av sykdommer blant fuglene størst.

Prøv å hold fôret tørt. Da holder det seg lenger og risikoen for spredning av sykdommer minskes.

Hvis en oppdager døde fugler på fôringsplassen, bør fôringen stanses, fôrrester kastes og fuglebrettet vaskes.

FUGLEFÔRING VED ELV ELLER INNSJØ - INFO

Hvis dere har muligheter kan dere kanskje en gang eller noen ganger i løpet av vinteren, ta en tur til en elv, innsjø eller en dam i en park. Her kan dere studere fuglene før og etter dere gir dem litt mat, for eksempel brødrester som dere kan legge på bakken ved vannkanten eller som dere kan kaste ut på vannet eller isen hvis vannet er frosset.

Grande skole i Gjøvik kommune:

Fossekallen: – Norges nasjonalfugl

Av Per Åge Skålerud

Selv om fossekallen er vår nasjonalfugl, er det likevel svært mange som ikke er klar over dette. Sannheten er nok heller den at de aller fleste av Norges befolkning aldri har sett denne fuglen, som for øvrig holder til i de aller fleste elver og vassdrag i hele landet vårt. I vår travle og materialistiske tid, er det svært få som stopper opp på broen for å kikke på fuglelivet, som eventuelt måtte befinne seg rett nedunder. Det er svært trist at vi lever i en tid hvor tid er penger, og hvor vi har mistet evnen til å stoppe opp og glede oss over naturen og dets skaperverk.

Fossekallen fikk navnet sitt i 1715, men har siden fått mange dialekt navn rundt omkring i landet. Blant disse er elveprest, fossakade, elvekall, kvernkall og sikkert mange til. Det sies faktisk om denne arten at den har rundt 70 forskjellige lokalnavn i Norge. – Kåringen som nasjonalfugl skjedde i 1963.

For de som ikke er like kjent med denne fuglen, kan jeg nevne at fossekallen er 18 cm (litt mindre enn en stær), og veier 60g. En kan godt si at den ligner på en svart og hvit ball, med korte vinger, og med en kort og litt oppreist hale. Fjærdrakten er brunsvart med markert hvitt felt på hale og bryst

Et godt kjennetegn er den ustanselige ”neiende bevegelsen”

Den holder seg alltid i nærheten av rennende vann, og kan dykke og svømme korte strekk under vann, på leting etter føde. Den lever av vanninsekter, larver, krepsdyr, småfisk og snegler. Fossekallen bruker vingene som svømmeredskap når den dykker, og ”spaserer” deretter på bunnen, mot strømmen. Reiret legges alltid ved rennende vann: på en fjellhulle under bruer og lignende.

– Hele året frembringer den et sitrende tsitt-tsitt-tsitt. Sangen for øvrig er pludrende og skurrende fløytetoner. De aller fleste fossekallene overvinter i nærområdet. Fossekallen er en hardfør krabat, noe de årlige vannfugltellingene ved nyttårstider har vist her i Oppland. Tellingene har vist at vi har en vinterbestand på mellom 500-700 individer. – Neste gang du passerer over en bro, eller går langs en elv, så ikke gjør som de aller fleste mennesker her til lands. – Kikk i stedet ned i elven og langs elvekantene, så kanskje er du heldig og ser denne urolige krabaten sittende ”neiende” på en stein. – Da kan du si til deg selv **”nei se der sitter den – nasjonalfuglen vår.”**

Fossekallen ble kåret til Norges nasjonalfugl i 1963. Dette individet er forevignet av Svein Bekkum. Til tross de anonyme fargene, vil jeg likevel påstå at det er en vakker fugl. Selv under skikkelige gammeldagse vintre holder arten stand langs vassdragene våre.

B-POST
Returadresse:
NOF avd. Oppland
Postboks 18
2880 Dokka

